

Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

Nuorten osallisuuden kehittäminen lastensuojelun sijaishuollossa

Nuorten osallisuuden kehittäminen lastensuojelun sijaishuollossa

Liisa Nybacka, Siiri Ojala
Opinnäytetyösuunnitelma
Syksy 2013
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä(t): Liisa Nybacka & Siiri Ojala
Opinnäytetyön nimi: Nuorten osallisuuden kehittäminen lastensuojelun sijaishuollossa
Työn ohjaaja(t): Pirkko Pietilä & Päivi Onkalo
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2013 Sivumäärä: 53 - 16 liitesivua

Osallisuus on aiheena ajankohtainen ja lastensuojelun periaatteena keskeinen. Osallisuudella on suuri merkitys lasten ja nuorten oikeuksien näkökulmasta. Osallisuus edistää kuntoutumista ja ehkäisee syrjäytymistä. Tutkimus on tehty Nuorten Ystävien toteuttamaan vaikuttavuuden arviointiin liittyen. Koska kokemus osallisuudesta on yksilöllinen, kuvailemalla nuorten kokemuksia nostetaan esiin nuorten ääni ja tarjotaan Nuorten Ystäville tietoa tukemaan työn kehittämistä.

Tutkimuksen tarkoitus on osallistua laatutyöhön, jonka pohjalta Nuorten Ystävät kehittää toimintaansa lastensuojelun sijaishuollossa. Tarkoituksena on kuvailla nuorten osallisuutta sekä siihen liittyviä kehittämisideoita Nuorten Ystävien lastensuojelun sijaishuollossa. Tavoitteena oli ammatillinen kasvu ja oppimistavoitteet. Tutkimustehtäviä ovat: 1. Millaisia kokemuksia nuorilla on osallisuudestaan sijaishuollossa?, 2. Millaisia ideoita nuorilla on osallisuutensa kehittämisestä sijaishuollossa? Tutkimus on laadullinen haastattelututkimus. Tietoperusta koostuu tutkimuskirjallisuudesta sekä sosiaalialan, erityisesti lastensuojeluun liittyvästä kirjallisuudesta sekä tutkimuksista. Aineisto on koottu yksilöteemahaastatteluilla.

Tuloksissa vahvistui kuvaus osallisuudesta yksilöllisenä kokemuksena. Osallisuuden kokemuksen kannalta merkittäviksi tekijöiksi nousivat tietoisuus suunnitelmista, raporteista ja muista dokumenteista, nuoren ja sosiaalityöntekijän välinen suhde, työntekijän kyky ymmärtää nuorta, yhteydenpidon tukeminen läheisiin, sääntöjen ja rajoitusten perusteltu käyttäminen, yhteisöllisyyden huomioiminen voimavarana sekä nuoren tarpeista lähtevä itsenäistymisen tukeminen. Kehittämisideoissa keskitytään sekä epäkohtien ratkaisemiseen että toimivien käytäntöjen vahvistamiseen. Tulosten pohjalta voidaan päätellä, että nuoren ja työntekijän välinen suhde vaikuttaa nuoren osallisuuden kokemukseen ja toteutumiseen. Kasvatustoimenpiteiden ja rajoitusten suhde ja käyttö edellyttävät haastavuutensa vuoksi sekä ammatillista keskustelua että keskustelua nuorten kanssa. Sosiaalisten suhteiden ja yhteisöllisyyden merkitys on nuorten osallisuuden kokemuksissa keskeinen.

Asiasanat:
Osallisuus, lastensuojelu, sijaishuolto

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Program in Social Services

Author(s): Liisa Nybacka & Siiri Ojala

Title: The Development in Participation in Foster Care

Supervisor(s): Pirkko Pietilä & Päivi Onkalo

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2013 Number of pages: 53 - 16 appendix pages

Participation is a temporary subject and fundamental principal in child welfare. Participation has a great meaning in realization of the children and young people's rights. This study is made in co-operation with Nuorten Ystävät. The study's aim is professional growth and learning objective. The study's purpose is to describe the young people's participation and their ideas of the development and to develop the foster care work in Nuorten Ystävät.

The study tasks are 1. What kind of experiences young people have in their participation in foster care? and 2. What kind of ideas young people have in the development of their participation?

The study is a qualitative study. The knowledge basis consists of study literature and literature and studies in the field of social services and especially child welfare. The data were collected by theme-based individual interviews. The data were analyzed by theory-driven data analysis.

The results show that participation was experienced individually. The employee's ability to understand the young people, supporting of the communication with the near ones, the sense of community, the relationship with social worker, conscience in plans, reports and other documents, justification of the rules and restrictions and the supporting of the independency influence on how the young people experience the participation. The development ideas focus on the solutions of the grievances and reaffirming of the effective solutions.

The conclusion was that the relationship between the young people and the employees effects on the participation. Also social relationships and sense of community are fundamental in participation.

Keywords:

Participation, child welfare, foster care

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
SISÄLLYS.....	5
JOHDANTO.....	7
1 SIJAISHUOLLON LAADUN KEHITTÄMINEN	9
2 NUORTEN OSALLISUUS SIJAISHUOLLOSSA.....	11
2.1 Lastensuojelun sijaishuollon prosessi.....	11
2.2 Osallisuuden merkitys ja mahdollistaminen sijaishuollossa.....	13
2.3 Itsemääräämisoikeus ja rajoittaminen suhteessa osallisuuteen sijaishuollossa.....	16
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	19
3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät.....	19
3.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat.....	20
3.3 Tutkimusmenetelmä	20
3.4 Aineiston keruu ja kohderyhmä	21
3.5 Aineiston analyysi.....	22
3.6 Tutkimuksen luotettavuus.....	24
3.7 Tutkimuksen eettisyys	26

4 NUORTEN KOKEMUKSIA JA KEHITTÄMISIDEOITA OSALLISUUDESTAAN.....	29
4.1 Lastensuojeluprosessin suunnittelu ja sijoitus sijaishuollon yksikköön	29
4.1.1 Nuoren osallisuus viranomaispäätöksenteossa	29
4.1.2 Nuoren faktinen osallisuus dokumentoinnissa	31
4.2 Hoito ja kasvatus	32
4.2.1 Nuoren osallisuus oman ajan käytössä.....	32
4.2.2 Nuoren osallisuus kohtaamisissa ohjaajien kanssa	34
4.2.3 Nuoren osallisuus luonnollisissa verkostoissaan	36
4.3 Itsenäistyminen.....	39
4.3.1 Nuoren saama tuki itsenäistymisessään.....	39
4.3.2 Nuoren vapaus ja vastuu itsenäistymisessään	39
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
6 POHDINTA	46
LÄHTEET.....	49
LIITTEET	54

JOHDANTO

Osallisuus ymmärretään merkittäväksi tekijäksi niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla. Parantamalla yksilön osallisuutta voidaan ehkäistä syrjäytymistä yhteiskunnassa (Niiranen 2002, 63-80; Nivala 2010, 25). Suomen nykyisessä hallitusohjelmassa syrjäytymisen ehkäisy on yksi kolmesta painopisteestä. Osallisuuden edistäminen on otettu tavoitteeksi myös Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa, KASTE- ohjelmassa. (STM 2012, hakupäivä 19.9.2012.)

Lasten ja nuorten oikeutta osallisuuteen määrittävät perustuslaki, lastensuojelulaki, kuntalainsäädäntö ja nuorisolaki (Karinsalo 2008, 5). Lisäksi oikeutta osallisuuteen määrittävät YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artikla sekä sosiaalihuollon asiakaslaki. Osallisuus on yksi lastensuojelun keskeisistä periaatteista. (Saastamoinen 2008, 63) Osallisuutta tulisi kehittää, koska on todettu, että lapsi voi jäädä lastensuojelussa vanhempien varjoon (Bardy 2007, 10). Hyytisen mukaan lapsen näkymättömyys lastensuojelussa tai sivuosa työkentelyssä on ollut puheena 1990-luvulta lähtien (Hyytinen 2007, 23). Vaikka laki velvoittaa selvittämään lapsen mielipiteen ja toiveet lapsen iästä riippumatta, on lastensuojelussa oikeutta osallisuuteen tulkittu juridisesti ja kapeasti. Tällöin kuuluksi tuleminen on ollut vain 12 vuotta täyttäneiden oikeus ja sitä nuorempien oikeus osallisuuteen ei ole välttämättä toteutunut. (Oranen 2008, 8)

Usein lastensuojelun asiakasperheissä arjesta selviytyminen tuottaa haasteita. Lapsen osallisuus omasta elämästään on keskeistä myös siksi, että hän kokee olevansa arvokas ja selviävänsä vanhempien kohtalosta huolimatta (Hyytinen 2007, 25.) Lastensuojelun piirissä lapset voivat tuntea asioiden tapahtuneen kohtalon toimesta, jolloin omat vaikuttamisen mahdollisuudet eivät pääse toimimaan voimaannuttavina tekijöinä. Nämä mahdollisuudet saattavat suojella lasta tilanteissa, joissa hän tulee kohdelluksi kaltoin. (Oranen 2008, 16.) Mukana ja osallisena oleminen asioiden käsittelyssä itselleen merkittävässä yhteisöissä on tärkeää myös identiteetin kehittymisen kannalta (Oranen 2008, 7).

Nuorten Ystävät tekee vaikuttavuuden arviointia osana lastensuojelu- ja perhekuntoutuspalveluiden laatutyötä ja kehittämistoimintaa. Vaikuttavuutta arvioidaan asiakasnäkökulmasta, prosessinäkökulmasta, henkilöstönäkökulmasta ja talousnäkökulmasta. Asiakasnäkökulmassa ratkaiseviksi menestystekijöiksi ja arvioitaviksi asioiksi eli laatua tuottaviksi tekijöiksi on määritelty osallisuus omaan prosessiin, elämäntilanteen myönteinen muutos, motivaatio ja toivo sekä turvallinen

olotila ja ympäristö. Prosessinäkökulmassa arvioitaviksi asioiksi on määritelty suunnitelmallinen työskentely ja vuorovaikutuksellinen työote. Henkilöstönäkökulmassa arvioitavia asioita ovat ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilökunta. Talousnäkökulmasta arvioidaan resurssitietoisuutta. (Nuorten Ystävien vaikuttavuuden arvioinnin esittelydiat, julkaisematon.)

Nuorten Ystävien laatutyön tutkimuksen tuloksia käytetään lastensuojelun sijaishuollon palveluiden johdon työkaluna; kooste toimitetaan palveluesimiehille, erityistyöntekijöille ja aluejohtajille. Tuloksia hyödynnetään myös kehittämisen välineenä ja perhekotien, sijaishuollon yksiköiden ja erityisyksiköiden kehittämispäivillä kehittämistyön pohjana sekä laadun hallintaan. Tulokset käydään läpi kaksi kertaa vuodessa järjestetyillä laatupäivillä. Lisäksi erityistyöntekijä käy vastaukset läpi nuorten kanssa osallisuusryhmässä, laatuvaastaava käy läpi palautteen omassa yksikössään työntekijöiden ja nuorten kanssa ja jokaisen yksikön vastaukset laitetaan yksikön sivuille Nyrynetiin, josta ne ovat kaikkien työntekijöiden luettavissa. (Nuorten Ystävien vaikuttavuuden arvioinnin esittelydiat, julkaisematon.)

Teimme teemahaastattelututkimuksen Nuorten Ystävien toteuttamaan vaikuttavuuden arviointiin liittyen. Osallistuimme tutkimuksella laatutyöhön, jonka pohjalta Nuorten Ystävät kehittää toimintaansa. Rajasimme tutkimuksen aiheen osallisuuden kuvailemiseen ja kehittämiseen lastensuojelutyössä, koska rajaus mahdollisti aiheeseen syventymisen sekä ammatilliselle kasvullemme hyödyllisen paneutumisen kehittämisen näkökulmaan. Päädyimme mahdollisista teemoista juuri osallisuuteen muun muassa siksi, että osallisuus on ajankohtainen asia, jota halutaan edistää myös valtakunnallisesti ja se on keskeinen osa lastensuojelun periaatteita.

1 SIJAISHUOLLON LAADUN KEHITTÄMINEN

Sosiaali- ja terveystalvueluieu tuottamisen edellytykset ovat muuttuneet yhteiskunnan kehityksen myötä. Tähän muutokseen ovat vaikuttaneet muun muassa resurssien väheneminen. Myös asiakkaiden palveluntarpeet ovat muuttuneet. Näiden muutosten laadun tarkastelu on tullut ajankoh- taiseksi myös sosiaalihuollon palveluissa. Laatutyöllä tarkoitamme sitä työtä, jolla pyritään täyt- tämään ne työhön kohdistuvat vaatimukset, jotka ovat ratkaisevia työn tuottavuuden ja perusteh- tävän täyttämisen kannalta. (Salminen 2005, 110.)

Lastensuojelun Keskusliiton laatuprojektissa sijaishuollon laadun kokonaisuuksiksi on määritelty rakenteen laatu, hoitoprosessin laatu ja tuloksen laatu. Lastensuojelussa, kuten muissakin sosi- aalihuollon palveluissa, tuottavuus ei siis tarkoita pelkästään yrityksen taloudellista tuottavuutta, vaan ennen kaikkea tavoitteiden saavuttamista. Esimerkiksi sijaishuollossa tavoitteeksi voidaan yleisesti määritellä lapsen edun turvaaminen, jolloin palvelu on laadukasta silloin, kun se kykenee turvaamaan lapsen edun sijoituksen aikana. Jotta voidaan kehittää lasten ja nuorten asemaa ja oloja sijaishuollossa, täytyy huomioida kaikki niihin vaikuttavat tekijät. Esimerkiksi työntekijöiden hyvinvoinnilla on suuri vaikutus siihen, kuinka he voivat toimia tehtävissään. Huomio tulee kiinnit- tää myös organisaation rakenteisiin, sillä ne voivat esimerkiksi mahdollistaa tai hankaloittaa las- ten osallistamista päätöksenteossa. Johtamisella on keskeinen tehtävä hyvän sijaishuollon toteut- tamisessa. (Salminen 2005, 109-111; Hotari, Oranen & Pösö 2009, 120.) Nuorten Ystävien verk- kosivuilla laadun takaajiksi on mainittu jatkuvan arvioinnin ja kehittämistyön ohella asiakkaiden osallisuus (Nuorten Ystävät 2012, hakupäivä 28.11.2012).

Sijaishuollon vaikutuksista ja lastensuojelulaitoksista on tehty vähän tutkimuksia. Kansainvälisesti laitostutkimukset jakautuvat lasten ja nuorten kehityksellisen psykopatologian tutkimiseen ja lai- toshoidon vaikuttavuuden tutkimukseen. Laitoksissa asuvien kokemusten tutkimus on vielä 2000- luvulle tultaessa sivuutettu. Nuorten Ystävät tekee pitkäjänteistä seurantatutkimusta arvioides- saan sijaishuollon vaikuttavuutta. Siihen kuuluvat sijoituksen aikaiset palautekyselyt ovat tärkeäs- sä osassa laatujärjestelmässä. (Janhukainen, Kekoni & Pösö 2004, 8; Niemelä 2005, 73.) Koska lastensuojelutyö on ihmissuhdetyötä ja edellyttää jatkuvasti uusia kohtauksia ainutlaatuisten ih- misten kanssa, se edellyttää tekijöiltään myös jatkuvasti uutta oppimista. Jatkuvan oppimisen li- säksi työ edellyttää ja mahdollistaa jatkuvaa kehittämistä, jotta löydetään eteenpäin vieviä ratkai- suja sen sijaan, että toistettaisiin samoja kaavoja. Jotta kehittyminen on mahdollista niin yksittäis-

ten työntekijöiden kuin työyhteisönkin tasolla, tarvitaan avointa ja keskustelevaa työkulttuuria sekä palautetta. (Salminen 2005, 113–114.) Oman toiminnan kehittämisen lisäksi yksityiset lastensuojelulaitokset hyödyntävät arviointia antaakseen tietoa toiminnasta sijoittajille ja valvontaviranomaisille. Toiminnan arviointi mahdollistaa palvelujen kilpailuttamisen kunnissa. (Arponen 2005, 177.)

2 NUORTEN OSALLISUUS SIJAISHUOLLOSSA

Nuorten Ystävien tutkimuksessa vaikuttavuutta sekä osallisuutta tutkitaan asiakasnäkökulmasta, prosessinäkökulmasta, henkilöstönäkökulmasta ja talousnäkökulmasta. Tässä tutkimuksessa keskitytään asiakasnäkökulmaan ja prosessinäkökulmaan. Prosessinäkökulma on tutkimuksessa oleellinen, koska tutkimme nuoria osana sijaishuollon prosessia. Asiakasnäkökulma on keskeinen, koska tutkimuksessa tutkitaan asiakkaana olevien nuorten kokemuksia osallisuudesta. Nuoret oman elämänsä subjekteina ja asiantuntijoina ovat perustelluin valinta kuvaamaan omia kokemuksiaan. (Eronen, Kalakoski, Kanninen, Kauppinen, Laarni, Paavilainen, Salo, Anttila, Kallio, Lähdesmäki, Oksala & Stenius 2008, 48.)

Lastensuojelussa asiakasnäkökulma on perusteltu valinta, sillä lasten tuottaman tiedon vähyys on ollut 1900-luvulla muotoutuneiden teorioiden puutteena. Tämä niin kutsuttu lapsitietämyksen kriisi on toiminut ponnahduslautana refleктоivalle yksilökeskeisemmälle asiantuntijuudelle, jossa sovelletaan lapsuutta koskevia teorioita tarpeen mukaan. Näin sekä lasten toimijuutta, osallisuutta että kuulluksi tulemistä on edistetty ja lapset voivat olla itse tiedon tuottajina esimerkiksi arvioimassa omien oikeuksiensa toteutumista. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 123.)

2.1 Lastensuojelun sijaishuollon prosessi

Tämä tutkimus keskittyy lastensuojelussa sijaishuoltoon. Sijaishuolto on lastensuojelulain määrittämää lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ja sen prosessi on kolmivaiheinen; siihen sisältyvät sijoitus, hoito ja kasvatus, sekä jälkihuolto (Lastensuojelulaki 417/2007 1:3 §; Salminen 2005, 111). Jo ennen sijoitusta perhe on voinut olla avohuollon asiakkaana. Kokonaisuudessaan lastensuojelu asiakkuus käsittää siis enemmän kuin sijoituksen; asiakkuus alkaa, jos sosiaalityöntekijä ryhtyy lastensuojeluasian vireille tulon johdosta lastensuojelutarpeen selvitykseen (Lastensuojelulaki 417/2007 5:26§).

Sijoitusprosessin alkaessa sijaishuollon yksikössä sovitaan kuka vastaa sijoitusprosessin kulusta ja vastaa sijoituspyyntöihin. Valittu henkilö, kuten johtaja, sosiaalityöntekijä tai vastaava ohjaaja arvioi sosiaalityöntekijän kanssa sijaishuoltopaikan sopivuutta kyseessä olevalle lapselle tai nuorelle. Myös yksikössä arvioidaan sen kykyä vastata kyseisen lapsen tai nuoren tarpeisiin ja sovi-taan sijoitukseen liittyvästä työnjaosta, kuten tulevan lapsen tai nuoren tutustumiskäynneistä. Li-

säksi selvitetään lapsen ja vanhempien mielipiteet, toiveet ja tavoitteet sijoitusta koskien. Nuoren osallisuus omaan prosessiinsa alkaa siis jo ennen sijaishuoltoyksikköön muuttamista. Mikäli mahdollista, perhe käy tutustumassa sijaishuoltopaikkaan etukäteen yhdessä asiaa hoitavan sosiaalityöntekijän kanssa. Sijoitusta edeltävät vaiheet ja perheenjäsenten vaikutusmahdollisuudet sijais-huoltoa koskien on syytä tuoda avoimesti esiin ja sopia etukäteen, jotta perheen olisi helpompaa sitoutua prosessiin. (Heinijoki, Heinonen, Kiiskinen, Mikkola, Ollila & Peitsola 2005, 34-35.)

Tutkimme nuoren osallisuutta suunnitelmalliseen työskentelyyn. Jokaiselle lapselle ja nuorelle laaditaan asiakassuunnitelma, jota toteutetaan ja arvioidaan. Lapsen osallisuuden takaamiseksi osallistumista mietitään jokaisessa suunnitelmallisen työn vaiheessa. (Heinijoki, Heinonen, Kiiskinen, Mikkola, Ollila & Peitsola 2005, 35; Muukkonen 2009, 133.) Suunnitelmaan kirjataan ne asiat, joihin pyritään vaikuttamaan sekä lapsen ja perheen tuen tarve, palvelut ja tukitoimet. Lisäksi kirjataan arvioitu aika tavoitteiden toteutumiseksi. Myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeeseen ja palveluihin liittyen on kirjattava. Mikäli kyseessä on huostaanotto, kirjataan sijais-huollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen avun ja tuen järjestäminen lapselle ja hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Suunnitelman tulee sisältää myös yhteydenpidon ja yhteistoiminnan toteuttaminen lapsen vanhempien ja muiden läheisten kanssa huomioiden samalla tavoitteen perheen jälleenyhdistämisestä. Asiakassuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, kuitenkin aina tarvittaessa. Asiakassuunnitelmaa on mahdollista tarkentaa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. (Lastensuojelulaki 417/2007 6:30§.)

Sijaishuollon arki muotoutuu lapsen etua ajavasta hoidosta ja kasvatuksesta. Lait määrittävät muun muassa lapsen ja nuoren oikeuksia koskien itseään koskevan tiedon saamista, käyttövaroja ja hyvinvointia ja tasapainoista kehitystä tukevaa kasvatusta. Sijaishuollossa pyritään myönteisten ja läheisten ihmissuhteiden tukemiseen etenkin lapsen ja hänen vanhempiensa välillä. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä sellainen valvonta ja huolenpito, joka on hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaista. Lapselle tulee myös tarjota riittävän virikkeellinen ympäristö sekä hänelle sopiva koulutus. Lapsen tulee saada osakseen ymmärtämystä, hellyyttä ja turvaa eikä häntä saa alistaa, kurittaa tai kohdella loukkaavasti. Ammattikasvattajien tulee tukea lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen. (Lastensuojelulaki 417/2007 10:52-55§; Heinijoki, Heinonen, Kiiskinen, Mikkola, Ollila & Peitsola 2005, 39.) Sijaishuollossa pyritään auttamaan nuoria tulevaan itsenäiseen elämään esimerkiksi päivärytmin ja arjen taitojen opetteluun avulla. Nuoret käyvät koulussa ja heille mahdollistetaan harrastukset. Nuoria myös rajoitetaan lain puitteissa. Siten nuori voi myös itse vaikuttaa vapauksiinsa omalla käyttäytymisellä.

lään. Lisäksi nuorella on käytössään hänen tarvitsemiaan palveluita, kuten mielenterveys- ja päihdepalvelut. (Lastensuojelulaki 417/2007 11:61§; Nuorten Ystävät 2012, hakupäivä 31.12.2012.) Nuoren itsenäistymistä tuetaan sijaishuollon jälkeen jälkihuollolla. Jälkihuollossa huomioidaan nuoren tuen tarpeet asiakassuunnitelmaan perustuen. (Lastensuojelulaki 417/2007 12:75-76§.)

Lastensuojelun Keskusliitto on julkaissut vuonna 2004 Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit. Niissä määritellään lapsen näkökulmasta 64 sellaista asiaa, jotka kuuluvat hyvään sijaishuoltoon. Kriteeristöön kuuluvat myös sijaishuollon päättämisen prosessin laatukriteerit, joihin kuuluu ennakointi ja arviointi lapsen kyvyistä, valmiuksista ja tuentarpeista. Päättämistä suunnitellaan lapsen hoito- ja kasvatusneuvotteluissa ja tämä suunnitelma tulee liittää osaksi huoltosuunnitelmaa. Tarvittavista tukitoimista sovitaan jälkihuoltosuunnitelmassa ja lapsen tai nuoren kanssa tapahtuvasta työskentelystä jatkossa tehdään vastuunjako. (Laaksonen & Kemppainen 2005, 5; Heinijoki, Heinonen, Kiiskinen, Mikkola, Ollila & Peitsola 2005, 41-42.)

2.2 Osallisuuden merkitys ja mahdollistaminen sijaishuollossa

Osallisuuden hyödyt liittyvät pitkälti osallisuuden kokemusten kauaskantoiseen vaikutukseen. Edistämällä nuoren osallisuutta hänen omassa asiassaan voidaan vahvistaa nuoren yhteiskunnallisen osallisuuden edellytyksiä. Kokemus siitä että voi itse vaikuttaa omaan elämäänsä, antaa ihmiselle uskoa omaan toimintaan ja rohkaisee vaikuttamaan asioihin myös jatkossa. Esimerkiksi asiakkuuden kautta saadut kuulluksi tulemisen kokemukset välittävät ihmiselle viestiä siitä, että hän on arvokas. Nämä kokemukset vaikuttavat myönteisesti elämänhallintaan. (Niiranen 2002, 63-80; Nivala 2010, 25.) Lapsen oikeuksien sopimuksen sisältö on tiivistetty kolmeen periaatteen. Koska osallisuus on yksi näistä periaatteista, lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä toimii yhtenä takaajana työn laadulle. (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 9.10.2012.)

Osallisuutta voi tarkastella useista näkökulmista. Nigel Thomasin muotoilema käsitys osallisuuden ulottuvuuksista sisältää osallisuuden valinnan mahdollisuutena, mahdollisuutena saada tietoa, mahdollisuutena vaikuttaa prosessiin, mahdollisuutena ilmaista itseään, mahdollisuutena saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen sekä mahdollisuutena itsenäiseen päätöksentekoon. (Oranen 2008, 9-11.) Lastensuojelutyössä lapsen osallisuus prosessiin edellyttää iän ja kehitystason huomioimista. Tätä edellyttää myös YK:n lasten oikeuksien sopimus. (Oranen 2008, 9;

Saastamoinen 2008, 63.) Koska lapsi voi iästään ja kehitystasostaan riippuen vaikuttaa eriasteisesti eri asioihin, osallisuuden määrittelemisen yksilotteisena ominaisuutena antaa tässä yhteydessä yksioikoisen ja kapean kuvan todellisesta osallisuuden toteutumisesta. Sen sijaan, että osallisuus määriteltäisiin yksilotteisesti, jolloin sitä on paljon, ei ollenkaan tai vähän, Thomas määrittää osallisuutta eri ulottuvuuksien kautta. Hänen nimeämiensä ulottuvuuksien keskinäiset suhteet voivat vaihdella ja osallisuuden kokemus muuttua niiden mukaan. Ulottuvuudet siis toteutuvat limittäin ja voivat edellyttää toinen toisiaan. Esimerkiksi mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin voi jonkun lapsen kohdalla edellyttää apua ja tukea itsensä ilmaisuun. Kokemus osallisuudesta on yksilöllinen. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 121-122.)

Thomasin näkemyksen mukaan valinnan mahdollisuudessa on kyse siitä, että nuori voi valita osallistuuko hän johonkin prosessiin vai jättääkö osallistumatta. Sijaishuollon prosessissa valinnan mahdollisuus voi tarkoittaa esimerkiksi nuoren mahdollisuutta valita hänen käyttämänsä palvelut. (Lastensuojelulaki 417/2007 6:30§; Hotari, Oranen & Pösö 2009, 212.)

Mahdollisuudella saada tietoa Thomas tarkoittaa tietoa tilanteesta, prosessista, omista oikeuksista ja omasta roolista prosessissa. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 121.) Mahdollisuus saada tietoa näkyy myös Paavilaisen ja Pösön kirjoituksessa osallisuudesta. Heidän mukaansa osallisuuteen kuuluviin elementteihin kuuluu oikeus saada tietoa niistä asioista ja ratkaisuista, jotka vaikuttavat työskentelyyn. (Paavilainen & Pösö 2003, 239-240.) Lastensuojelulain mukaan lapsen asioista vastaavien työntekijöiden tulee tehdä yhteistyötä lapsen sekä hänen huoltajiensa ja sijaishuoltopaikan edustajan kanssa lapsen huollon jatkumisen turvaamiseksi. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on myös huolehdittava lapselle iän ja kehitystason mukainen tieto huostaanotosta sekä niistä toimista joihin on jo ryhdytty tai on aikomus ryhtyä. (Lastensuojelulaki 417/2007 10:52-53§.)

Thomasin kirjoittaessa mahdollisuudesta vaikuttaa prosessiin hän tarkoittaa päätöksentekoprosessia (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 121). Prosessilla voidaan ymmärtää myös laajemmat prosessit, kuten lastensuojelun sijaishuollon prosessi. Prosessiin vaikuttamisen tapoja on useita. Lapsen osallisuus omaan prosessiin voidaan nähdä lapsen mukana olona häneen liittyvän asian toteuttamisessa, kehittämisessä ja arvioimisessa (Saastamoinen 2008, 63). Myös Bardyn toimitamassa teoksessa Lastensuojelun ytimissä lapsen osallisuutta määrittäviksi tekijöiksi kuvataan kuinka lapsi itse voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 117). Sitä kuinka lapsen on mahdollista

vaikuttaa prosessiin, voidaan hahmottaa myös prosessi- ja kohtaamisosallisuuden kautta. Prosessi- ja kohtaamisosallisuus rakentuu siitä, että lapsi on puheenaiheena, lapsi tulee nähdyksi, lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen kokemisesta, lapsen osallisuudesta tietoon, lapsen kohtaamisesta, lapsesta tiedon tuottajana, käsittelijänä ja palauttajana sekä lapsen roolista arvioijana (Muukkonen 2009, 135). Lastensuojelun sijaishuollossa nuorella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan prosessiinsa esimerkiksi asiakassuunnitelmaa laadittaessa (Lastensuojelulaki 417/2007 6:30§).

Osallisuuden kokonaisuutta määriteltäessä Thomasin esiin tuoma mahdollisuus ilmaista itseään on mainittu usein osallisuuden ulottuvuudeksi. Hurtig määrittelee osallisuuden ulottuvuudet faktisen, diskursiivisen, kommunikatiivisen ja fyysisen läsnäolon kautta. Näistä läsnäolon tasoista lapsi ilmaisee itseään sekä fyysisellä että kommunikatiivisella tasolla (Hurtig 2003, 143-144). Myös Paavilainen ja Pösö sisällyttävät osallisuuteen mahdollisuuden tulla kuulluksi ilmaistessaan omat kokemuksensa, ajatuksensa ja mielipiteensä (Paavilainen & Pösö 2003, 239-240). Aikuisten kanssa tapahtuva vuorovaikutus kuuluu osallistumisen tärkeimpiin elementteihin. Vuorovaikutuksessa nuori osallistaa työntekijää omaan elämäänsä ja työntekijä pyrkii tukemaan nuoren osallisuutta. Osallisuuden vahvistamisen kannalta on tärkeää nähdä nuori yksilönä hänen omista lähtökohdistaan käsin. Nuoren pitäisi tulla kuulluksi asiassaan myös tilanteissa, joissa hänen tietonsa on ristiriidassa työntekijöiden tiedon kanssa tai kun hän kertoo jotain, jota työntekijät eivät pidä yhtä merkittävänä kuin nuori itse pitää. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 123-124.) Huoltoa ja tapausoikeutta koskevan lain mukaan sijaishuollossa pyritään turvaamaan lapsen hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys sekä huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet. (Heinijoki, Heinonen, Kiiskinen, Mikkola, Ollila & Peitsola 2005, 39). Niiden huomioiminen edellyttää, että nuorelle annetaan mahdollisuus ilmaista itseään. Jotta mahdollisuus ilmaista itseään toteutuisi, on nuorelle tarjottava apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 121).

Lastensuojelutyössä valta päätöksentekoihin on viranomaisilla. Rajoitustoimivalta on lastensuojelulaitosten johtajilla tai muulla henkilökunnalla. (Lastensuojelulaki 417/2007 3:13§; Lastensuojelulaki 417/2007 11:61§.) Tästä syystä nuoren mahdollisuudet itsenäiseen päätöksentekoon koskevat sijaishuollon arkeen liittyvää päätöksentekoa. Arkeen liittyvä päätöksenteko voi olla esimerkiksi aikataulujen suunnittelemista tai omista hankinnoista päättämistä. Lastensuojelulaki takaa oikeuden käyttövaroihin; opintojen ja harrastusten tukeminen taloudellisesti sekä käyttövarojen antaminen henkilökohtaisia tarpeita varten kuuluu kunnan vastuulle. (Lastensuojelulaki 417/2007 10:55§.)

Pystyäksemme osallistumaan lastensuojelutyön kehittämiseen osallisuuden osalta, meidän on ymmärrettävä myös sen haasteet. Nuorten osallisuutta omaan prosessiin voidaan vahvistaa sekä konkreettisilla toimilla että asenteita muokkaamalla. Jos osallisuus määritellään osaksi työn perustehtävää, tulee sen toteuttamisesta jokaisen työntekijän asia. Nuoren osallisuuden toteuttaminen vaatii, että hänelle varataan tila, aika ja sitoutunut työntekijä (Paavilainen & Pösö 2003, 241-142). Nuoren voi olla vaikea hahmottaa omia vaikuttamismahdollisuuksiaan. Tästä syystä on tärkeää, että työntekijä tekee näkyväksi hänen merkityksensä työskentelyprosessissa ja kiinnittää nuoren huomion asioihin, joihin nuori voi elämässään ja ympäristössään vaikuttaa. (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 12; Nivala 2010, 25.) Myös lapsilähtöiset tiedonkeruumenetelmät ja dokumentointitavat sekä välineet toimivat osallisuuden vahvistajina (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 13). Useat eri menetelmät tukevat osallisuuden vahvistamista. Yleensä luovilla ja toiminnallisilla menetelmillä on tällainen vaikutus. (Pentikäinen 2010, 107.) Jotta lasta voidaan osallistaa omassa elämässään, on työntekijän kohdattava lapsi lapsilähtöisesti eli kuunneltava lasta ja annettava lapselle vaikutusmahdollisuuksia. (Niemelä 2005, 58; Oranen 2008, 9-11; Baumgarten 2010, 78.) Osallisuuden vahvistamisen haasteet liittyvät pelkoon nuoren liiallisesta vastuuttamisesta omassa asiassaan sekä pelkoon nuoren asettamisesta kohtuuttomaan asemaan esimerkiksi selvitettäessä nuoren mielipidettä vaikean perhetilanteen keskellä. (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 13.)

2.3 Itsemääräämisoikeus ja rajoittaminen suhteessa osallisuuteen sijaishuollossa

Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan oikeutta määrätä itsestään ja toimistaan. Itsemääräämisoikeus on perusta Suomen perustuslailla turvatuille perusoikeuksille, kuten oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, liikkumisvapaus sekä yksityiselämän suoja, uskonnon- ja omantunnon vapaus, omaisuudensuoja, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin, oikeus sosiaaliturvaan ja oikeusturva. (Valvira 2013, hakupäivä 8.10.2013.) Osallisuudella tarkoitetaan muun muassa mahdollisuutta vaikuttaa päätöksentekoprosessiin. Osallisuutta määrittäviksi tekijöiksi kuvataan kuinka lapsi itse voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 117, 121.) Mahdollisuus vaikuttaa itseä koskevaan päätöksentekoon ja olla mukana määrittämässä oman edun turvaamiseksi tehtävää työtä ovat osallisuuden edellytyksiä. Tästä syystä itsemääräämisoikeus voidaan lukea kiinteäksi osaksi osallisuuden kokemusta ja toteutumista.

Lastensuojelun sijaishuollossa itsemääräämisoikeutta voidaan lain nojalla rajoittaa. Lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä ovat yhteydenpidonrajoitus, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen, lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen sekä erityinen huolenpito (Lastensuojelulaki 417/2007 11:61-71 §).

Yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, jos se vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä, yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle, rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien tai perheen muiden lasten, perhekodin tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden vuoksi tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa. Sama koskee myös 12 vuotta nuorempaa lasta, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota. Rajoittaminen voi koskea lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään, lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita tai -välineitä käyttäen. Yhteydenpidon rajoituksen nojalla voidaan lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti tai tarkastaa ja pidättää muu lähetys sekä ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä. Rajoitusta koskevassa päätöksessä tulee mainita rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan. (Lastensuojelulaki 417/2007 11:62-63 §.)

Liikkumisvapauden rajoittamisella voidaan asettaa määräajaksi kielto poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos sijaishuoltoon johtanut päätös on tehty sillä perusteella, että nuori on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään, nuori käyttäytyy laitoksessa edellä mainitulla tavalla, rajoitus on hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä. Rajoittaminen voi jatkua yhtäjaksoisesti enintään 30 vuorokautta ja se on lopetettava välittömästi, kun se ei ole enää välttämätön. (Lastensuojelulaki 417/2007 11:69 §.)

Rajoitustoimenpiteitä saa käyttää vain siinä määrin kuin sijaishuoltoon johtaneen päätöksen tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus tai edun turvaaminen välttämättä vaatii. Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen. (Lastensuojelulaki 417/2007 11:64 §.) Rajoitustoimenpiteitä ei saa käyttää

rangaistuksena. Koska perusoikeuden rajoittamisen on perustuttava sekä lakiin että yksilölliseen tilanteeseen, rajoitustoimenpiteitä ei voi perustella laitoksen säännöillä. (Valvira 2013, hakupäivä 8.10.2013.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoitus on osallistua laatutyöhön, jonka pohjalta Nuorten Ystävät kehittää toimintaansa lastensuojelun sijaishuollossa. Tarkoituksena on kuvailla nuorten osallisuutta sekä siihen liittyviä kehittämisideoita Nuorten Ystävien lastensuojelun sijaishuollossa. Käytimme tietoa Nuorten Ystävien vaikuttavuuden arvioinnista tukena tälle tutkimukselle. Nuorten Ystävien toteuttama vaikuttavuuden arviointi oli pohjana aiheenvalinnalle ja vaikuttavuuden arviointiin perehtymiselle ja sitä on käytetty tukena myös haastattelun teemarungon laadinnassa. Laadullisella tutkimuksella saimme Nuorten Ystäville syvennettyä kokemustietoa nuorten osallisuudesta omaan sijaishuollon prosessiin nuorten näkökulmista.

Tutkimustehtävät:

1. Millaisia kokemuksia nuorilla on osallisuudestaan sijaishuollossa?
2. Millaisia ideoita nuorilla on osallisuutensa kehittämiseksi sijaishuollossa?

Nuorilla tarkoitamme Nuorten Ystävien sijaishuollon yksiköistä tutkimukseen osallistuneita nuoria. Tutkimuksessa nuoret ovat iältään noin 12–18 -vuotiaita.

Tutkimusprosessin tarkoituksena on myös ammatillinen kasvu. Sosiaalialan kompetenssien mukaisina oppimistavoitteinamme oli, että ammatillisessa kasvussa kehitämme eettistä pohdintaa miettiessämme tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuten nuorten oikeuksia, vaitiolovelvollisuutta sekä eettisyyttä lastensuojelutyön näkökulmasta. Tutkimusta tehdessämme kehitimme tiedollisesti asiakastyöosaamistamme, sillä saimme tietoa asiakasta osallistavasta työotteesta. Olemme jo suunnitelmaa tehdessämme kuvanneet lastensuojelun asiakasprosessin eri vaiheita ja pyrimme tuomaan esille tietoa, jotta Nuorten Ystävät voi kehittää toimintaansa sen pohjalta. Tutkimusprosessin aikana sisäistimme reflektiivisen ja tutkivan työotteen, sillä tutkimuksessa reflektoimme omaa toimintaamme tutkijoina ja sitä, miten saamme luottamuksellisen tutkija-tutkittava-suhteen nuoriin. (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 11.9.2012.) Tavoitteenamme oli tutkimuksenmukainen tutkimus- ja kehittämismenetelmien soveltaminen sekä oppia ottamaan osaa

oman alan keskusteluun ja arvioimaan kriittisesti alamme kehittämistehtäviä sekä niihin liittyviä ratkaisuja. (OAMK 2012, hakupäivä 28.5.2012.)

3.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tutkimus on laadullinen tutkimus. Tutkimuksessa kuvailimme nuorten omia kokemuksia osallisuudesta. Jokaisella tutkimukseen osallistuvalla nuorella on oma näkemyksensä todellisuudesta, joten tutkimustuloksissa muodostuva todellisuus on sosiaalisesti konstruoitu. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 22; Jyväskylän yliopisto 2012, hakupäivä 3.10.2012.) Valitsimme laadullisen tutkimuksen, koska laadullinen tutkimusote antaa hyvät lähtökohdat tuoda esille nuorten omat näkemykset osallisuudestaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 27). Kvalitatiivisen tutkimuksen luonteen mukaisesti olimme tutkijoina vuorovaikutuksessa tutkimukseen osallistuvien nuorten kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 23.)

Olemme huomioineet, että kokemus muotoutuu nuoren sille antamien merkitysten mukaan. Nuoret osaavat itse kuvailla parhaiten omia kokemuksiaan ja kokemusmaailmaansa. Myös yhteisö on nuorten todellisuudelle antamien merkitysten lähde. Koska tutkimuksessamme ihminen on sekä tutkijana että tiedon tuottajana, tiedostamme, että molemmat osapuolet luovat merkityksiä ja tekevät tulkintoja. (Eronen, Kalakoski, Kanninen, Kauppinen, Laami, Paavilainen, Salo, Anttila, Kallio, Lähdesmäki, Oksala & Stenius 2008, 147–148; Tuomi & Sarajärvi 2009, 34-35.)

3.3 Tutkimusmenetelmä

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi haastattelun, koska se on suositeltavaa tutkittaessa ihmisten ajattelua, tuntemuksia, kokemuksia tai uskomuksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195). Tutkimuksen kannalta haastattelu oli idealtaan tutkimukseen soveltuvimman menetelmän, sillä siinä korostuu ihmisen subjektius ja ihmistä pidetään aktiivisena ja itse merkityksiä luovana. Lisäksi haastattelutilanteessa saimme käsityksen siitä, kuinka perehtyneitä nuoret ovat aiheesta ja tutkimuksen tekemisen syistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.) Haastattelu menetelmänä motivoi nuoria osallistumaan tutkimukseen, sillä se on heille oiva tapa saada oma ääni kuuluviin. Motivaatiota saattoi lisätä nuoren kokemus siitä, että juuri hänen vastauksillaan on väliä ja ne ovat tutkimukselle ja samassa tilanteessa oleville nuorille arvokkaita. (Eskola & Vastamäki 2007, 26-27.) Toteutimme aineiston keruun yksilöhaastatteluna, koska tutkimuksen aiheen käsitteleminen haastattelussa vaatii yksityisyyttä. Aiheen kannalta yksilöhaastattelu oli perusteltu valinta, koska

ryhmässä ilmapiiri ja ryhmadynamiikka vaikuttavat siihen, ketkä puhuvat, mitä puhutaan ja milloin puheenvuoroja otetaan. Nämä asiat olisivat voineet vääristää nuorten vastauksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, hakupäivä 13.10.2012.)

Haastattelumenetelmistä teemahaastattelu sopi tutkimukseen, sillä se mahdollisti myös sellaisten asioiden esiin tulemisen, joita emme haastattelijoina huomanneet kysyä (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208-209). Teemahaastattelussa on kyseessä enemmänkin keskustelu tutkijoiden sekä tutkittavien välillä (Eskola & Vastamäki 2007, 25). Teemahaastattelu oli luonteva valinta, koska kyseessä on ensimmäinen tutkimuksemme ja pystyimme suunnittelemaan teemat etukäteen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208-209.) Nuoret antoivat jokaiselle teemalle oman merkityksensä. Teemahaastattelu sopi tutkimukseen, sillä se antoi mahdollisuuden keskittyä kunkin nuoren kohdalla hänelle tärkeisiin teemoihin. (Eskola & Vastamäki 2007, 27.)

Haastattelun teemarunkoon (liite 9) kokosimme tietoperustan pohjalta ne teemat, jotka kuuluvat lastensuojelun sijaishuollon prosessiin. Haastattelimme nuoria myös kehittämisideoista näiden teemojen pohjalta. Huomioimme kysymyksissämme Nuorten Ystävien vaikuttavuuden arviointi - tutkimuksen kyselylomakkeen osallisuutta koskevat sisällöt: minut huomioidaan yksilönä, ajatusiani kuullaan riittävästi, koen tulevani ymmärretyksi, työskentelyssä keskitytään minulle tärkeisiin asioihin, olen käynyt kasvatussuunnitelmani läpi työntekijän kanssa, tiedän, millaisia tavoitteita sijoitukselleni on asetettu, olen sitoutunut tekemään töitä tilanteeni parantamiseksi. Muotoilimme teemat perustuen Thomasin osallisuuden ulottuvuuksiin. Teemat koostuvat lastensuojelun sijaishuollon prosessin suunnitelmallisuudesta, henkilöstöstä sekä arjesta ja huolenpidosta. Tutkimuksen pääteemat ovat Asiakassuunnitelma ja kasvatussuunnitelma, Asiantuntijaverkosto/Henkilöstö, Arki ja huolenpito sekä Yksilöllisyys.

3.4 Aineiston keruu ja kohderyhmä

Kohderyhmä muodostui Pohjolakodin sijaishuollon yksiköissä asuvista nuorista. Allekirjoitimme tutkimusluvut ja yhteistyösopimuksen (liite 1) sekä Pohjolakodin johtajan kanssa että opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa. Neuvottelimme yhteistyökumppanin kanssa nuorten tavoittamisesta. Tutkimukseen valikoitui yksiköitä, joihin ei sillä hetkellä kohdistunut muita tutkimuksia. Yhteistyökumppanin yhteyshenkilö oli ensin yhteydessä kyseisiin yksiköihin. Tämän jälkeen sovimme yksiköiden kanssa aikatauluista ja tutkimuksen etenemisestä. Tutkimukseen valikoitui kaksi yksikköä. Kävimme molemmissa yksiköissä kertomassa tutkimuksesta ja kysymässä halua-

vatko nuoret osallistua haastatteluihin. Annoimme yksikön työntekijöille tietoa tutkimuksesta - lomakkeet (liitteet 5-8), suostumuskyselylomakkeet (liitteet 2-4) sekä valmiiksi kirjoitetut ja maksetut kuoret lomakkeiden palauttamista varten. Saimme haastatteluluvat seitsemältä nuorelta sekä kuuden nuoren huoltajilta tai mikäli luvan kysyminen huoltajilta ei ollut mahdollista, nuoren asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Aineisto koostui kuudesta yksilöhaastattelusta.

Toteutimme haastattelut sijaishuollon yksiköiden tiloissa. Haastattelimme molemmat kolmea nuorta. Toisen haastattelussa toinen kuunteli ja tarvittaessa tarkensi nuoren kertomaa kysymyksillä. Nauhoitimme jokaisen haastattelun. Pyrimme luomaan haastattelutilanteisiin rennon tunnelman keskustelua helpottamaan. Haastattelimme nuoria joko heidän omassa huoneessaan tai yksikön itsenäistymisasunnossa. Haastattelut oli mahdollista aloittaa kahvittelemalla. Kerroimme ennen haastattelun aloittamista haastattelun kulusta ja vaihdoimme muutaman sanan nuorten kanssa sekä ennen että jälkeen haastattelun. Haastatteluihin osallistui sekä monisanaisesti kokemuksistaan kertovia nuoria, että niukkasanasemmin kokemuksistaan kertovia teemoihin keskittyviä nuoria. Nuoret kertoivat sekä hyvistä että huonoista kokemuksistaan. Tunnelma haastatteluissa säilyi positiivisena.

3.5 Aineiston analyysi

Aloitimme analyysin (liite 10) litteroimalla eli kuuntelemalla ja aukikirjoittamalla haastattelut. Litteroimme omat haastattelumme. Haastattelut kestivät kymmenestä minuutista tuntiin ja litteroitua aineistoa oli yhteensä 70 sivua. Käsittelimme aineistoa aluksi tutkimuskysymyksittäin ja etsimme litteroiduista aineistoista tutkimuskysymyksiin viittaavat ilmaisut. Analyysin edetessä huomasimme, että jako kokemuksiin ja kehittämisideoihin ei toiminut, sillä nuorten kertomista kokemuksista kävi ilmi kehittämisen paikkoja nuorten esiin tuomina epäkohtina. Päädyimme yhdistämään kokemukset ja kehittämisideat analyysin aikana. Teimme teoriaohjaavan sisällönanalyysin, joten viitekehys ohjasi käsitystämme siitä mitkä ilmaisut kertoivat osallisuuden kokemuksista sekä abstrahointia.

Redusoinnin aikana pelkistimme aineistoa poistamalla täytesanat sekä ilmaisut, joista yhdessä harkiten totesimme, etteivät ne vastanneet tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen klusteroimme aineiston. Ryhmittelyssä aineistosta nousi esille sekä viitekehysten mukaisia osallisuuden ulottuvuuksista ja sijaishuollon laadusta kertovia asioita että sellaisia osallisuuden kokemuksia, joihin liittyviä asioita ei ollut käsitelty viitekehyksessä. Ryhmittelimme samankaltaisista osallisuuden ko-

kemuksista kertovat ilmaiset samaan ryhmään, esimerkiksi osallisuutta suunnitelman teossa kuvailevat ilmaiset yhteen ryhmään ja kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisen kokemuksia yksikössä kuvaavat ilmaiset toiseen ryhmään.

Abstrahoinnissa loimme teoreettisia käsitteitä muodostetuista ryhmistä. Tällä tavoin muodostimme alaluokat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109–111.) Kun ryhmiä alkoi muodostua useita, nimesimme kunkin ryhmän asiasisältöä kuvaavalla tavalla. Esimerkiksi alaluokka nuoren vaikutusvalta viranomaispäätöksenteossa muodostui pelkistyksistä, kuten ”oon saanu ite esittää omia mielipiteitä” ja ”sossuneuvottelu on vaan tiedotustilaisuus”. Alaluokkia muodostui yhteensä 20. Edellä mainitun lisäksi niitä ovat nuoren yhteys viranomaisiin ja yksilölliset tarpeet otettu huomioon päätöksenteossa. Yhteyden saaminen viranomaisiin kuvaa kokemusta osallisuudesta, koska yhteyden saaminen on edellytys sille, että nuori saa esimerkiksi sosiaalityöntekijältä tietoa itseään koskevista asioista. Toisaalta se, että nuori voi ilmaista omaa tahtoaan itseään koskevissa asioissa edellyttää yhteyden saamista päätöksentekijään. Yksilöllisten tarpeiden huomioiminen kuvaa osallisuuden kokemusta, sillä se on edellytys osallisuuden toteutumiselle. Yksilöllisillä tarpeilla tarkoitetaan esimerkiksi tuen tarvetta itsensä ilmaisuun sekä iän ja kehitystason huomioimista.

Alaluokkia ovat myös nuoren osallisuus suunnitelmissa sekä nuorten osallisuus työntekijöiden kirjoittamissa raporteissa ja kuukausikoosteissa, nuoren osallisuus harrastuksissa ja vapaaajassa, nuoren osallisuus arjen velvoitteissa, nuoren osallisuus koulutuksessa sekä nuoren osallisuus raha-asioissa, nuoren kuuleminen ja ymmärtäminen sijaishuollon yksikössä sekä nuoren yksilöllisyyden huomioiminen. Nuoren huomioiminen yksilönä on tärkeää osallisuuden vahvistamisen näkökulmasta (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 124). Lisäksi alaluokkia ovat yhteydenpidon keinot, nuoren yhteydenpidon tukeminen, nuoren vaikuttamisen keinot yhteisössä sekä yhteisöön kuulumisen tunne. Yhteisöllisyyden ja yhteisöön kuulumisen tunne tukee osallisuuden toteutumista yhteisössä. Yhteisöllä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Nuorten Ystävien sijaishuoltoa. Nuoren läheisten ja myönteisten ihmissuhteiden tukeminen on tärkeä sijaishuollon tehtävä. Alaluokiksi muodostuivat myös ammatillinen tuki itsenäistymisessä sekä läheisiltä saatu tuki itsenäistymisessä, itsenäistymisen rajoittaminen, omista asioista huolehtiminen sekä itsenäistymisen vapaaehtoisuus. Kun olimme jakaneet koko ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaavan aineiston ryhmiin, tarkistimme että yhtä asiaa käsitellään vain yhden alaluokan alla.

Muodostimme alaluokista yläluokkia pohtimalla kuinka alaluokat muodostavat keskenään loogisia kokonaisuuksia ja millaisilla laajemmilla käsitteillä voimme kuvata näitä kokonaisuuksia. Viiteke-

hys ohjasi myös yläluokkien nimeämistä. Tämän jälkeen ryhmittelimme yläluokat ja muodostimme niistä pääluokat. Pääluokat pohjautuvat viitekehyksessä esiteltyyn prosessikuvaukseen. Päädyimme prosessin vaiheita kuvaaviin pääluokkiin, koska jako on selkeä ja kattaa koko aineiston siten, ettei mitään olennaista jää pois. Yläluokat nuoren osallisuus viranomaispäätöksenteossa ja nuoren faktinen osallisuus dokumentoinnissa muodostivat pääluokan lastensuojeluprosessin suunnittelu ja sijoitus sijaishuollon yksikköön. Viranomaispäätöksenteolla tarkoitetaan viranomaisen, kuten sosiaalityöntekijän, tekemiä nuorta koskevia päätöksiä. Nuoren osallisuus viranomaispäätöksenteossa ilmenee muun muassa nuoren ja viranomaisen kohtaamisissa. Nuoren faktisella osallisuudella tarkoitetaan Hurtigin faktisen läsnäolon tasoa mukaillen nuoren osallisuutta tiedon tuottajana ja tiedon käsitteijänä (Hurtig 2003, 143). Dokumentoinnilla tarkoitetaan työntekijöiden tekemää nuoria koskevaa dokumentointia.

Yläluokat nuoren osallisuus oman ajan käytössä, nuoren osallisuus kohtaamisissa ohjaajien kanssa ja nuoren osallisuus luonnollisissa verkostoissaan muodostivat pääluokan hoito ja kasvat. Nuorten luonnolliset verkostot koostuivat vanhemmista, muista perheenjäsenistä ja sukulaisista sekä ystäväistä ja muista sijaishuollon yksiköissä asuvista nuorista. Yläluokat nuoren saamatuksi itsenäistymisessään ja nuoren vapaus ja vastuu itsenäistymisessään muodostivat pääluokan itsenäistyminen. Sijaishuollon tehtävänä on tukea nuorta tulevaan itsenäiseen elämään. Nuoren itsenäistymistä tuetaan jälkihuollolla sijaishuollon päättyessä.

3.6 Tutkimuksen luotettavuus

Huomioimme luotettavuuden jokaisessa tutkimusprosessin vaiheessa. Suunnitelmaa laadittaessa luotettavuuden kannalta merkittäviksi tekijöiksi nousivat tutkittava ilmiö ja tarkoitus, omat aatteet tutkijana tässä tutkimuksessa, aineiston keruuseen liittyvät valinnat, tutkimuksen tiedonantajat sekä meidän ja tutkimukseen osallistuvien nuorten välinen suhde. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140-141.)

Osallisuus on käsitteenä laaja ja vaikeasti määriteltävissä. Tästä syystä hankimme aiheesta mahdollisimman paljon tietoa etukäteen, jotta ymmärsimme mitä olemme tutkimassa ja osasimme haastatteluissa sekä analyysissä keskittyä tutkimuksen kannalta keskeisiin asioihin. Tutkimuksen tarkoituksena on osallistua Nuorten Ystävien laatutyöhön ja kuvailla nuorten osallisuutta sekä siihen liittyviä kehittämisideoita Nuorten Ystävien lastensuojelun sijaishuollossa. Tähän tarkoitukseen nähden kaikki nuorten kertomat kokemukset positiivisesta tai negatiivisesta sävystä

riippumatta ovat relevantteja. Pohdimme valitsemiamme menetelmiä etukäteen, jotta ne olisivat tutkimukseen sopivat.

Tehdessämme teemarunkoa haastatteluita varten, pohdimme sen luotettavuutta eli sitä kuinka hyvin sen avulla voi vastata tutkimuskysymyksiin. Nuoren osallisuus liittyy useisiin vaiheisiin, tilanteisiin ja valintoihin läpi sijaishuollon prosessin. Pyrimme kokoamaan teemarunkoon tietoperustamme pohjalta mahdollisimman kattavan rungon sijaishuollon prosessiin liittyvistä asioista, joissa osallisuuden kokemukset voivat ilmetä. Olemme kirjoittaneet osallisuudesta kuvauksia jo tietoperustaan. Pidimme kuitenkin analyysivaiheessa mielen avoimena kaikelle sille nuorten kertomalle, joka viestii osallisuudesta myös sellaisina kokemuksina, joita ei tietoperustastamme löydy.

Haastattelussa, kuten muissakin tutkimusmenetelmässä, on sekä hyvät puolensa että haasteensa. Luotettavuuden kannalta haastattelun haasteena oli, että ihmisillä on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia etenkin arkaluontoisista asioista keskusteltaessa. Haastatteluaineisto on myös konteksti- ja tilannesidonnaista, jolloin haastattelutilanteessa saatetaan puhua toisin, kuin jossain toisessa tilanteessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206-207.) Haastatteluita tehdessä ja analysoidessa huomio kiinnittyi siihen, kuinka paljon nuorten kokemukset välillä poikkesivat toisistaan. Sosiaalisen suotavuuden ilmiö mietitytti etenkin, jos nuori ei kertonut lainkaan negatiivisista kokemuksista. Toisaalta kokemus on aina yksilöllinen. Nuorten kokemukset saattoivat olla erilaisia riippuen yksilöstä ja tyytyväisyydestä omaan elämäntilanteeseen. Yleinen tyytyväisyys saattoi aiheuttaa sen, etteivät negatiiviset kokemukset tuntuneet niin suurilta tai niistä ei tunnettu tarvetta keskustella. Tutkimuksen kannalta kaikki kokemukset ovat merkittäviä, koska epäkohtien esiin nostaminen mahdollistaa niillä alueilla kehittymisen ja nuorten tärkeänä pitämien positiivisten asioiden esiin nostaminen mahdollistaa niiden vahvistamisen.

Muita luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat tutkimuksen kesto, aineiston analyysi ja tutkimuksen raportointi. Raportoinnissa pyrimme selkeään kuvaukseen tutkittavasta ilmiöstä sekä tutkimusprosessista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140-141.) Kuvassimme raportissa, miten päädyimme luokittamaan ja kuvaamaan tutkittavien kokemuksia valitsemallamme tavalla. Vahvistimme luotettavuutta myös viittaamalla raportissamme kirjallisuuteen, joka tukee tutkimustuloksia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 184-190.)

Tutkimuksen luotettavuus koostuu useista osatekijöistä eri vaiheissa prosessia. Parantaaksemme haastattelututkimuksen luotettavuutta tiivistimme ja tulkitsimme haastateltavien puhetta jo haastattelun aikana ja täten annoimme nuorille mahdollisuuden korjata virheellisiä käsityksiä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 137). Haastatteluita tehdessä kävimme kaikkien haastateltavien kanssa jokaisen teeman läpi. Teemahaastattelussa teemoja ei tarvitse käydä läpi samassa järjestyksessä tai samassa laajuudessa. (Eskola 2007, 33.) Yksilöhaastattelulla lisäsimme tutkimuksen luotettavuutta, sillä nuorten vastaukset eivät muokkaannu esimerkiksi ryhmäpaineen takia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, hakupäivä 25.1.2013). Luotettavuuden takaamiseksi pyrimme järjestämään tarpeeksi aikaa tutkimuksen tekemiselle ja raportoinnille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 142.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusmenetelmät eivät ole neutraaleja tutkimustuloksiin päädyttäessä vaan tutkimustulokset riippuvat tutkimuksen metodologisista valinnoista sekä valituista suuntauksista. Tutkimustulosten tulkinnan luotettavuutta lisäsi tutkijatriangulaatio, eli teimme tulkintoja yhdessä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 184–190.) Olimme molemmat läsnä jokaisessa haastattelussa, jolloin toinen toimi haastattelijana ja toinen teki tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Haastattelujen litteroinnit ja tutkimuskysymyksiin vastaavien ilmaisujen etsimisen teimme omilla tahoillamme. Lopun analyysin pelkistämisestä abstrahointiin teimme yhdessä, jotta analyysi ei jäänyt yhden tutkijan tulkinnan varaan. Tutkijoina tiedostimme, että suoritamme koko tutkimuksen ajan ja etenkin tuloksia analysoitaessa valintaa tulkitessamme meille kerrottuja kokemuksia. Lisäksi pyrimme huomioimaan, että tutkimustulosten ymmärtämistä ohjaa aiempi käsitys. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34–35.)

3.7 Tutkimuksen eettisyys

Pidämme tutkimusta eettisesti perusteltuna, koska pyrimme parantamaan sillä tutkimukseen osallistuvien nuorten tilannetta eli osallisuutta omaan lastensuojeluprosessiinsa. Eettisen pohdinnan merkitys korostui jo suunnitteluvaiheessa, koska tutkimuksemme sijoittuu lastensuojelulaitokseen. Nuorten henkilökohtaisista kokemuksista ja prosesseista haastattelemisen laitosympäristössä voi olla monella tavalla rikastuttavaa, mutta myös haastavaa. Tutkimuksen toteutuspaikkana koulukoti edellytti meiltä tutkijoina ymmärrystä koulukodeissa toteutettavan työn luonteesta sekä niistä syistä, joiden takia nuoret on koulukotiin sijoitettu. Koulukoti on ympäristönä rajoittava, sillä koulukotien tehtäviksi luetaan arjen turvaamisen lisäksi kasvatus ja yhteiskuntaan soisaalistaminen. Koulukoteihin sijoitettaville nuorille ei aina pystytä luomaan osallisuuden edellytyksiä samoilla periaatteilla kuin kotonaan asuville nuorille, koska heidän sijoituksensa taustalla on usein asioita,

kuten yhteisöllisesti sopimaton ja ongelmallinen käyttäytyminen, jotka edellyttävät nuoren rajoittamista. Usein nuori ei myöskään ole laitoksessa omasta tahdostaan, mikä saattaa heikentää nuoren kokemusta osallisuudesta omaan prosessiinsa. Tutkimusta tehdessämme haluamme ehdottomasti kunnioittaa nuoria ja heidän kokemuksiaan. Nuori on paraikaa tilanteessa, jota käsittelemme ja keskellä niitä kokemuksia, joista haluamme saada tietoa. Näin ollen hän ei ole saanut siihen etäisyyttä ja asian käsitteleminen on nuorella kesken. Tarkoituksenamme ei ollut kaiken kattava läpivalaisu näiden nuorten kokemuksista, vaan niiden kokemusten kuvailu, joita he meille kertovat. (Pösö, Janhukainen & Kekoni 2004, 7-12.)

Tutustumiskäynneillä yksiköissä pyysimme nuorilta haastatteluluvan kirjallisena. Selvitimme nuorille tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. Tutkijoina me varmistimme, että nuoret tietävät, mistä tässä tutkimuksessa on kyse. Kerroimme nuorille, että he voivat milloin vain kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai kieltää oman haastattelun käyttämisen tutkimuksessa. Tutkimusta varten avasimme sähköpostitilin, jotta nuoret, työntekijät sekä huoltajat tai vanhemmat saattoivat olla meihin yhteydessä ja esittää kysymyksiä tutkimukseen liittyen. Näin pyrimme varmistamaan, että toimimme tutkimusetiikan puitteissa ja tutkimukseen osallistuvat nuoret ymmärtävät miksi tutkimusta tehdään ja mihin se voi vaikuttaa. Koska nuoret ovat alaikäisiä, pyysimme kirjalliset haastatteluluvat myös haastatteluihin haluavien nuorten huoltajilta. Tilanteissa, joissa tutkimusluvan kysyminen huoltajilta ei ollut mahdollista, sitä kysyttiin nuoren asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Tietoturvasyistä yksiköiden työntekijät lähettivät kirjeet nuorten huoltajille sekä tarvittaessa sosiaalityöntekijöille ja huoltajat ja sosiaalityöntekijät lähettivät kirjeet Nuorten Ystävien yhteyshenkilölle, jolta avaamattomat kuoret haettiin.

Tutkimukseen osallistuvien nuorten suojaksi tuli ottaa huomioon useita asioita. Turvasimme nuorten oikeudet ja me pyrimme ottamaan mahdolliset ongelmat etukäteen huomioon. Tutkimustiedot ovat luottamuksellisia ja meillä on vaitiolovelvollisuus kaikesta, mitä nuoret meille kertoivat. Kerroimme nuorille, että heidän kertomaansa käytetään vain tutkimusta varten siten, ettei kertojaa tunnisteta. Aineiston analyysissä ja raportoinnissa huolehdimme haastateltavien anonymiteetista. Litteroinnissa pyrimme mahdollisimman tarkkaan kirjaamiseen. Raporttia kirjoitettaessa pyrimme luotettavuuden lisäksi huomioimaan ne seuraukset, joita raportilla voi olla sekä haastateltaville että Nuorten Ystäville palveluntuottajana. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20.) Litteroinnin, aineiston analyysin ja raportoinnin jälkeen tuhosimme haastattelumateriaalin ja litteroinnit haastatteluun osallistuneiden nuorten anonymiteetin suojaamiseksi. Nuorten oikeuksiin kuuluu, että me tutkijoina nou-

datamme lupaamiemme sopimuksia emmekä vaaranna tutkimuksen rehellisyyttä. (Tuomi & Sara-järvi 2009, 131.)

Pyrimme siihen, että työntekijät löytävät uusia keinoja nuorten osallistamiseen ja nuoret pääsevät vaikuttamaan prosessiinsa enemmän. On kuitenkin huomioitava, että tutkimme yksilöllisiä kokemuksia yksilöhaastattelulla. Jotta nuori voisi avoimesti puhua henkilökohtaisista kokemuksistaan haastattelutilanteessa, korostimme, että jokaisen kokemus on arvokas ja ainutlaatuinen. Kenenkään ei tulisi joutua tuntemaan ahdistusta tai häpeää jakaessaan kokemuksia haastattelijoiden kuullen. Kunnioitimme myös sitä, jos joku ei halunnut vastata kaikkiin kysymyksiin. Käsitteiden selkeä ytimekäs määrittely ja kysymysten esittäminen mahdollisimman ymmärrettävästi oli tärkeää, jotta haastateltavat eivät joudu ikävään tilanteeseen siksi, etteivät ymmärrä mistä on kyse. Kunnioittava kohtaaminen edisti eettisyyden toteutumista.

Tutkimus voi vaikuttaa monin tavoin myös Nuorten Ystäviin palvelun tuottajana. Tutkimus antaa uusia näkökulmia ja tuo nuorten äänen kuuluviin siten, että kokonaisuutta voidaan käyttää hyväksi palveluita kehitettäessä. On myös mahdollista, että tutkimuksessamme ilmenee puutteita tai epäkohtia Nuorten Ystävien tuottamissa palveluissa. Eettisyyden ja luotettavuuden varmistamiseksi meidän on raportoitava saamamme tulokset sellaisina, kuin ne näyttäytyvät.

Tutkimuksessa noudatimme Suomen Akatemian tutkimuseettisiä ohjeita. Toimimme rehellisten toimintatapojen mukaisesti noudattaen yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen arvioinnissa. Käytimme tieteellisen tutkimuksen mukaisia, eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä toteutimme avoimuutta tulosten raportoinnissa. Otimme muiden tutkijoiden työt ja saavutukset huomioon sekä kunnioitamme ja annamme saavutuksille niiden ansaitsemansa arvon ja merkityksen omassa tutkimuksessamme. Suunnittelimme, toteutimme ja raportoimme tutkimuksen yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. (Suomen Akatemia 2008, hakupäivä 6.10.2012.)

4 NUORTEN KOKEMUKSIA JA KEHITTÄMISIDEOITA OSALLISUUDESTAAN

Tuloksissa kuvaillaan nuorten kokemuksia osallisuudestaan ja kehittämisideoita osallisuuteensa lastensuojelun sijaishuollossa. Kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia haastatteluista. Kappa-leissa käsitellään rinnakkain ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaavia kokemuksia ja toiseen tutkimuskysymykseen vastaavia kehittämisideoita.

4.1 Lastensuojeluprosessin suunnittelu ja sijoitus sijaishuollon yksikköön

4.1.1 Nuoren osallisuus viranomaispäätöksenteossa

Nuoret kertoivat yhteyden saamisesta viranomaisiin. Nuoret tiesivät heidän omista asioistaan vastaavan sosiaalityöntekijänsä nimen, mutta eivät välttämättä yhteystietoja. Sosiaalityöntekijää yritettiin tavoittaa puhelimitse. Tavoittaminen koettiin haastavaksi, koska sosiaalityöntekijää ei saatu puhelimella kiinni. Sosiaalityöntekijä oli saattanut jättää tulematta neuvotteluun sovittuna ajankohtana. Mikäli sosiaalityöntekijää ei tavoitettu, saatettiin olla yhteydessä johtoportaan. Nuoret kertoivat, että sosiaalityöntekijät ovat ylityöllistettyjä ja heitä näkee harvoin. Myös sosiaalityöntekijän vaihtuvuus oli suuri ja nuorella ei välttämättä ollut jatkuvasti hänelle nimettyä, hänen asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää. Kokemukset itseä koskevan tiedon saamisesta vaihtelivat. Nuoret kertoivat, että sosiaalityöntekijältä saa tietoa itseä koskevista asioista. Toisaalta nuoret toivat esille myös, etteivät saa tietoa itseään koskevista asioista ainakaan sosiaalityöntekijältä.

Nuorilla oli vaihtelevia kokemuksia työntekijöiden suhtautumisesta viranomaisten tavoittamiseen. Nuoret kertoivat saavansa halutessaan soittaa itse sosiaalityöntekijälle ja kuvailivat ohjaajien kunnioittavan puhelun yksityisyyttä. Toisaalta nuoret kertoivat myös sellaisesta käytännöstä, että yksikön työntekijä soittaa nuoren sosiaalityöntekijälle ja puhuu hänen kanssaan, jonka jälkeen nuori voi itse puhua sosiaalityöntekijälle.

Nuorten kuvailemia päätöksenteossa huomioituja yksilöllisiä tarpeita olivat nuoren tarvitsemat palvelut ja tukimuodot, opintosuunnitelma, harrastukset ja terveydentila. Yksilöllisyys näkyi myös vapauden ja vastuun määrässä, kuten liikkumisen vapaudessa, lomissa ja yhteydenpidossa läheisiin. Nuoret kertoivat saavansa tarvitsemansa palvelut. Nuoret toivat esille, että neuvonpidois-

sa on keskitytty heille tärkeisiin asioihin. Toisaalta päätöksentekoa ei nähty yksilöllisenä, koska nuoret kokivat, ettei sosiaalityöntekijä ei tunne nuorta.

”Se (sosiaalityöntekijä) tavallaan tekee sen päätöksen siinä että mitä se lukee jostain raporteista tai - - mitä muita papereita ja tällain, et eihän sillä oo semmost tavallaan niinku ruohonjuuritason kosketusta muhun - - sillonhan ei voi sanoo, että se ois mitenkään hirveen yksilöllistä, jos päätöksentekijä ei tavallaan tunne mua.”

Neuvotteluissa mukana olivat sosiaalityöntekijä, huoltaja tai vanhempi, yksikön työntekijöitä, kuten vastaava ohjaaja, omaohjaaja tai ohjaaja sekä nuoren läheisiä ja muuta ammatillista verkostoa, kuten psykologi. Nuoret olivat itse paikalla neuvotteluissa. He eivät kuitenkaan olleet paikalla aina, kun työntekijät keskustelivat heitä koskevista asioista. Nuoret kokivat, ettei heille kerrottu joistain heitä koskevista aikuisten kesken päätetyistä asioista. Päätöksentekijöiksi nuoret mainitsivat sosiaalityöntekijän sekä sijaishuollon yksikön työntekijät. Päätösten tekeminen työntekijöiden keskinäisen konsultoinnin perusteella koettiin loukkaavana. Sijoituksen jatkamiselle ei välttämättä nähty syytä elämäntilanteen parannuttua. Neuvottelua kuvattiin myös tiedotustilaisuudeksi ja nuoret kertoivat, ettei heidän mielipiteillään ole aina merkitystä päätöksenteossa. Toisaalta nuoret kertoivat, että ovat saaneet esittää omia mielipiteitä ja ne on otettu päätöksenteossa huomioon. Nuoret kertoivat heidän mielipiteensä selvittämisestä muodon vuoksi, jolloin nuoret kokivat, ettei heidän mielipiteistään ei oltu kiinnostuneita. Nuoret kertoivat, että käyttäytymisellä on vaikutusta mielipiteen huomioimiseen neuvotteluissa. Esimerkiksi äänen korottaminen saattoi johdattaa nuoren ohi keskusteluun. Työntekijöiden keskustelua nuoren ohi oli koettu myös tilanteissa, joissa nuoren mielipide oli hyvin erilainen kuin sosiaalityöntekijän mielipide.

Nuoret toivat esille, että he voivat puhua neuvottelussa mielen päällä olevista asioista ja saavat vastauksia heitä askarruttaviin asioihin. Keskustelua sosiaalityöntekijän kanssa kuvailtiin turhaksi. Toisaalta nuoret kertoivat kokeneensa, että sosiaalityöntekijä on ymmärtänyt heitä. Nuoret kertoivat, että sosiaalityöntekijä ei ole perustellut päätöksiään tilanteissa, joissa nuori ei ole pitänyt päätöstä oikeudenmukaisena. Nuoret toivat esille, että joidenkin asioiden puheeksi ottamista neuvotteluissa rajoitettiin. Nuoret toivoivat tutustuvansa paremmin sosiaalityöntekijänsä kanssa. Nuoret kokivat, etteivät kahdenkeskiset keskustelut sosiaalityöntekijän kanssa aina toteutuneet, vaikka heillä on siihen oikeus. Nuoret toivoivat, että näitä keskusteluita järjestettäisiin enemmän.

Nuoret kertoivat, että sijaishuollon yksikön työntekijät saattoivat rajoittaa sosiaalityöntekijän tekemän päätöksen toimeenpanoa. Tämän vuoksi nuoret saattoivat kyseenalaistaa sosiaalityöntekijän päätösvallan suhteessa yksikön työntekijöiden päätösvaltaan. Yksikön työntekijät eivät välttämättä ole olleet sosiaalityöntekijän kanssa samaa mieltä siitä, kuinka nopeasti missäkin asiassa voidaan nuoren kanssa edetä. Nuoret toivat esille myös vanhempiensa aseman päätöksentekijänä. Yksikön työntekijöillä koettiin olevan joissakin nuoren asioissa enemmän päätösvaltaa kuin vanhemmilla. Nuoret kokivat kuitenkin pystyvänsä vaikuttamaan päätöksiin. Mitä isommasta asiasta oli kyse, sitä vähemmän nuoret kokivat voivansa vaikuttaa. Nuoret pitivät hyvänä mahdollisuutta valita työntekijä myös Nuorten Ystävien ulkopuolisista palveluista tilanteissa, joissa Nuorten Ystävät myös itse tarjoavat kyseistä palvelua. Nuorilla oli erilaisia kokemuksia mahdollisuuksista vaikuttaa itse sijaishuollon yksikön valintaan. Nuoret kertoivat, että heille jo luvattuja asioita voitiin perua jälkikäteen. Nuoret kertoivat, että saisivat lisää motivaatiota sitoutua tavoitteisiin, jos tietäisivät sijoituksen kokonaiskeston. Vaikutusvalta päätöksenteossa motivoi sitoutumaan tavoitteisiin. Tietoisuus omista oikeuksista, kuten lastensuojelulaista ja vaikuttamisen keinoista, vahvisti nuorten vaikutusvaltaa.

”Jos mun sossu sanoo, että tuo tyttö saa jo nähdä kavereita, niin ei mun mielestä näitten tarvi yhtään alkaa siihen, että asia kerrallaan. Sen takia me mennään askel eteenpäin, koska sossu on sitä mieltä ja se kattoo, että nyt on hyvä aika.”

4.1.2 Nuoren faktinen osallisuus dokumentoinnissa

Nuorilla oli vaihtelevia kokemuksia osallisuudestaan suunnitelmien laatimisessa. Nuoret olivat olleet itse mukana asiakassuunnitelman teossa. Toisaalta he kertoivat, että työntekijät ovat tehneet suunnitelman. Nuoret tiesivät oman asiakassuunnitelmansa sisällön. Kaikki nuoret eivät olleet tietoisia siitä onko heillä asiakassuunnitelmaa. Nuoret kertoivat, että tavoitteita oli asettamassa moniammatillinen tiimi sekä nuori itse. Toisaalta nuorilla oli kokemuksia tavoitteiden ilmestymisestä paperille ilman, että niistä oli keskusteltu tai ettei heille ollut asetettu tavoitteita. Nuoret kertoivat saavansa lukea tavoitteensa, jos he sitä pyytävät. Suunnitelman tekemistä kuvailtiin eri tavoin. Tavoitteita oltiin saatettu asettaa asia kerrallaan ilman tavoitepalaveria. Nuoret kokivat, että heidän tarpeensa on otettu suunnitelmassa huomioon, he ovat saaneet kertoa omat toiveensa ja suunnitelman teossa on keskitytty heille tärkeisiin asioihin. Osa nuorista toivoi, että suunnitelman teossa olisi keskitytty sijoituksen päättymiseen.

Työntekijöiden kirjoittamia raportteja kuvattiin kirjoittaneen henkilön tulkinnoiksi erilaisista tilanteista. Nuoret kertoivat, etteivät kaikki ohjaajat kerro nuoresta itsestään kirjoitettujen raporttien sisältöjä. Nuoret eivät saa lukea heistä päivittäin kirjoitettuja raportteja. Sen sijaan nuoret saavat lukea kuukausiraportin, joka on kooste kuukauden aikana tapahtuneista asioista. Raportteja kuvailtiin myös mielipiteitä sisältäviksi koosteiksi, joissa asiat suurenevat ja vääristyvät. Nuoret kertoivat, ettei heidän näkökulmaansa raportissa kirjoitetusta asiasta kysytä. Nuoret kokivat, että sosiaalityöntekijä antaa raportille suuremman painoarvon kuin nuorten omille näkemyksille. Ongelmalliseksi koettiin, että vastaava ohjaaja muodostaa käsityksensä nuoresta ohjaajien kirjoittamien raporttien kautta. Nuoret toivoivat, että raporteissa olisi objektiivisia huomioita. Toinen kehittämisen paikka koettiin ohjaajien suhtautumisessa nuoriin. Nuoret toivoivat, että ohjaajat yrittäisivät raportteja kirjoittaessaan katsoa asioita nuoren silmin.

"Et ne ei vaan oo niinku, että okei tää nuori käyttäytyy huonosti ja huutaa, vaan et niinku että miksi. Voisko niinku tehdä jotain sen asian eteen, että se nuori ehkä vähä niinku ymmärtäis sua."

4.2 Hoito ja kasvatus

4.2.1 Nuoren osallisuus oman ajan käytössä

Nuorten kuvaukset ajankäytöstään vaihtelivat. Nuoret kokivat saavansa tehdä mitä haluavat. Ohjaajilta kysyttiin lupa omille tekemisille. Ohjaajat saattoivat luvata, kieltää tai harkita. Nuorille mahdollisia liikuntaharrastuksia olivat muun muassa jääkiekko, jalkapallo, kuntosali, ratsastus, uinti sekä lenkit. Nuoret kuvailivat, että harrastusten puolesta on voinut joutua "tappelemaan". Lenkit saattoivat olla ainoa vapaa-aika, jolloin liikkumista ei rajoitettu muuten kuin ajallisesti. Liikunnan lisäksi nuoret saattoivat harrastaa musiikkia. Harrastusmahdollisuuksia kuvailtiin monipuolisiksi. Toisaalta, harrastusmahdollisuudet olivat pääosin urheilupainotteisia. Harrastamista tuettiin esimerkiksi kuljettamalla nuorta harrastuksiin ja takaisin. Kaikki nuoret eivät olleet tietoisia siitä, olisiko heillä mahdollisuuksia harrastaa jotain jollain muulla paikkakunnalla, kuin sillä, jossa nuori oli sijoitettuna.

Nuoret kertoivat, että ohjaajat suunnittelevat keskenään ajankäyttöä ja joskus lähdetään porukalla "reissuun". Nuoret kokivat saavansa päättää pieniä asioita. He kertoivat "oma-ohjaajareissujen" toteutuneen yleensä sellaista pyydettäessä. Nuorten pyynnöstä sijaishuollon yksikkö saattoi tehdä erilaisia hankintoja, kuten hankkia pyörät tai ostaa nuorten valitsemissa pelejä. Nuorilla oli myös

kokemuksia siitä, että työntekijöiden kiinnostus nuorten ehdottamaan hankintaan vaikutti siihen, kuinka nopeasti hankinta toteutettiin.

Vapaa-aikaa nuoret kertoivat viettävänsä esimerkiksi soittamalla kavereille, näkemällä kavereita tai olemalla ulkona. Vapaa-aikaan nuoret kokivat voivansa vaikuttaa mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi erilaiset henkilökohtaiset kiellot rajasivat ajankäyttömahdollisuuksia. Nuoret kokivat myös, että yksikkö rajaa ajankäyttömahdollisuuksia, koska siellä ei ole tekemistä. Kaikki nuoret eivät tienneet, kuinka voisivat vaikuttaa omaan arkeensa. Vapaa-aikaa saatettiin viettää myös päivälomilla ja nuoret saivat itse ehdottaa kotilomien ajankohtia.

Nuorten ajankäyttöön vaikuttivat erilaiset arjen velvoitteet. Tällaisia olivat esimerkiksi siivouspäivä ja liikuntatunnit. Joidenkin viikkotapahtumien kerrottiin olevan pakollisia ja osaston tapahtumien kerrottiin olevan ensisijaisia. Nuoret kertoivat, ettei heillä ole käytössä tarkkaa päivä- tai viikko-ohjelmaa. Tarkan ohjelman sijaan arkea rytmittävät aikataulut, kuten säännölliset ruokailut, yhteisten asioiden hoito ja kotiintuloaika. Nuoret kokivat, etteivät voi vaikuttaa viikko-ohjelmaan. Toisaalta nuoret kertoivat, että aikatauluista pystyttiin kuitenkin neuvottelemaan ja joustamaan tarvittaessa. Aikataulut koettiin turhauttavaksi esimerkiksi silloin, kun aamuhäätös on määrättynä aikana, vaikka koulu alkaisi myöhemmin. Nuoret kokivat hyväksi sen, ettei ole tarkkaa ohjelmaan vaan toimitaan tilanteiden mukaan, kuten sijaishuollon ulkopuolellakin perheissä toimittaisiin.

Nuorten ajankäyttöön vaikuttivat myös yksikön säännöt ja käytännöt. Esimerkiksi puhelimet, rahat ja elektroniset laitteet radiota lukuun ottamatta säilytettiin toimistossa, jolloin niiden käyttöä rajoitettiin ajallisesti. Muita esineitä, joita nuorilla ei ollut itsellään, olivat tulentekovälineet, veitset ja työkalut sekä hiuslakka, deodorantti ja pullot. Nuorten huoneet voitiin tarkastaa. Ennen huoneen tarkastamista nuorelta kysytään, onko jotain mitä hän haluaa antaa pois. Nuoret kertoivat saavansa itse sisustaa huoneensa oman näköisekseen. Alastomuutta ja päihdemyönteisyyttä ei saanut huoneissa näkyä. Kaikkia sääntöjä ja käytänteitä, kuten muovisia ruokailuvälineitä, ei ymmärretty. Nuoret kertoivat, että säännöt perustellaan heille, mikäli ne eivät johdu toisen nuoren tekemisistä.

Nuoret kuvailivat harvinaiseksi tilannetta, jossa nuorelle ei olisi järjestetty koulu- tai työpaikkaa. Mahdollisuuksiksi mainittiin esimerkiksi ammattistartti ja työpajat. Nuoret kokivat, että on heidän oma päätöksensä mitä koulua he haluavat käydä ja että heidän mielipiteensä otetaan huomioon koulupaikan valinnassa. Toisaalta nuoret kokivat, että liian vähän otetaan huomioon mitä he itse

haluavat. Esimerkiksi kaksikielisillä nuorilla ei välttämättä ollut mahdollisuutta opiskella halutesaan omalla äidinkielellään, mikäli nuoren huoltaja oli katsonut suomen kielellä opiskelemisen mahdolliseksi. Erityisen tuen tarpeen katsottiin vaikuttavan koulupaikan valintaan. Nuoret kokivat voivansa itse valita mille alalle lähtevät opiskelemaan tulevaisuudessa. Työntekijät tukivat nuoria heidän valinnoissaan muun muassa auttamalla hakemaan opiskelupaikkaa. Nuorilla oli mahdollisuus hakea opiskelemaan haluamaansa kouluun haluamaansa kaupunkiin, mutta koulupaikan vastaanottaminen kauempaa ei aina ollut mahdollista sijoituksen vuoksi. Näissä tilanteissa nuorille oli mahdollisuus hakea lykkäystä koulun aloittamiseen. Osa nuorista kertoi siirtyneensä sijoituksen myötä automaattisesti Pohjolakodin omaan kouluun. Nuoret kertoivat, että liikkumisvapauden rajoitus voi aiheuttaa poissaoloja.

Nuoret kertoivat saavansa kuukausittain vaaterahaa sekä käyttövaroja. Käyttövaroja nuoret kertoivat voivansa käyttää esimerkiksi omaohjaajareissuilla. Käyttövaroilla saatettiin lähteä ostamaan karkkia, vaatteita tai puheaikaa. Käyttövaroilla voitiin käydä myös elokuvissa, syömässä tai kauempana ostoksilla. Nuoret kertoivat käyttövarojen olevan heidän omia rahojaan, joita he saavat käyttää miten haluavat. Työntekijät saattoivat ohjeistaa viisaassa rahankäytössä. Nuoret kertoivat myös säästävänsä rahoja myöhempään käyttöön. Vaaterahat kuitenkin nollaantuivat vuoden vaihteessa. Nuorten rahoja säilytettiin toimistossa, josta nuoret saivat lompakkonsa tarvittaessa. Ohjaajat laskivat nuorten rahat ennen lompakon antamista sekä nuoren palauttaessa lompakon. Rahojen laskemista oli perusteltu sillä, ettei keneltäkään katoa rahaa. Rahankäyttöä kontrolloitiin pyytämällä joistakin ostoksista kuitit. Nuoret kertoivat, ettei heidän tarvitse näyttää tilitapahtumiaan tai kertoa ostoksistaan ohjaajille, mutta tilitapahtumat oli silti saatettu katsoa. Osa nuorista kertoi, etteivät ohjaajat kysyneet heidän rahankäytöstään.

"No lauantaisin käydään käyttiksillä elikkä saa mennä ostamaan niinku omilla rahoilla noitten ohjaajien kanssa ja näin. Sitten on tosiaan ne kaveripuhelut ja lenkit ja siivoomista ja liikuntatunteja. Jos sä ehotat jotain, niin se voi olla ehdoton ei tai joo me harkitaan. Et se on aika semmosta samaa. Joskus joo lähetään uimaan ja on näitä yllätyksiä ihmeen paljon, jos nuorilla menee hyvin ja keskenään ja muutenkin. on niitä juttuja ja vapautuksia tulee. Mutta se on aikalailla sitä samaa se arki."

4.2.2 Nuoren osallisuus kohtaamisissa ohjaajien kanssa

Nuorilla oli erilaisia kokemuksia kohtaamisista ohjaajien kanssa. Nuoret kokivat, ettei sijaishuollon yksikössä ole henkilöä, jonka kanssa voisi puhua omista asioistaan. Toisaalta nuoret kertoivat, et-

tä kaikkien työvuorossa olevien kanssa voi puhua mieltä painavista asioista. Nuoret kokivat, etteivät välttämättä tuleet kuulluksi ja ymmärretyksi yksikössä. Toisaalta nuorilla oli myös kokemuksia siitä, että työntekijät kuulevat ja ymmärtävät nuoria. Nuorten oma tyyli ilmaista itseään vaikutti siihen kuinka nuoret tulivat kuulluksi. Nuoret kokivat, että milloin vain on mahdollista päästä juttelemaan työntekijän kanssa ja kuvailivat keskusteluita mukaviksi. Yksityisyyttä oli mahdollista saada keskustelemalla nuoren omassa huoneessa tai jossain muussa tilassa kahdestaan työntekijän kanssa. Nuoret myös kokivat saavansa apua tarvittaessa.

Nuoren ymmärretyksi tulemiseen liittyi myös ohjaajan ja nuoren välinen luottamus. Nuoret kokivat voimattomuutta tilanteissa, joissa työntekijät eivät uskoneet heitä. Nuoret toivoivatkin, että ohjaajat huomioisivat herkemmin nuorten positiivisia elämänmuutoksia ja että vapaus lisääntyisi suhteessa nuoren osoittamaan vastuulliseen käytökseen. Kokemukset mielipiteen kysymisestä vaihtelivat. Nuoret kertoivat, ettei ole sellaista asiaa, jossa nuorten mielipidettä ei olisi otettu huomioon ja kaikki on mennyt, kuten nuoret ovat toivoneet. Toisaalta nuorilla oli myös sellaisia kokemuksia, että heiltä harvoin kysytään mielipiteitä heitä koskevissa asioissa. Nuorten kokemukseen heidän mielipiteidensä huomioimisesta vaikutti se, että nuoren mielipiteen huomioiminen näkyi käytännön tasolla eli asioille tehtiin jotain. Ohjaajat saivat pienillä asioilla nuoret tuntemaan, että heitä on kuultu ja heidän asiansa on otettu tosissaan. Nuoret toivoivat, että asiat tapahtuisivat nopeampaa ja ohjaajat ottaisivat selvää mahdollisuuksista toteuttaa nuorten toiveita. Kehittämissideana nuoret toivat esille, että heidän mielipiteitään voisi huomioida enemmän, jotta he kokisivat tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi. Nuoret kokivat arvokkaana ohjaajan kyvyn tulla nuoren tasolle.

Nuoret kertoivat, että osa ohjaajista ei ottaneet heidän mielipiteitään tosissaan ja saattoivat vähätellä tai rinnastaa mielipiteen huonoon käytökseen. Nuoret kokivat tämän loukkaavana. Nuoret toivoivat, että heidän mielipiteensä huomioitaisiin etenkin silloin, jos he tuovat esille jonkin sijaishuoltoon liittyvän epäkohdan. Nuoret kokivat, että ohjaajat ovat välillä liian kiireisiä ja kehittämissideana esitettiin, että vuorossa olisi yksi työntekijä lisää. Nuoret kertoivat, että jos jollakin on paha päivä, kaikilla on paha päivä samaan aikaan ja se saattaa työllistää enemmän myös ohjaajia.

Nuoret kokivat, että yksilöllisyyden huomioiminen toteutui paremmin päätösten tasolla kuin arjen tasolla. Arjen tasolla ohjaajien kerrottiin katsovan nuoria enemmän tai vähemmän saman mitan mukaan. Tämän kerrottiin ilmenevän siten, että jos yksi nuori teki jotain, ohjaajat olettivat kaikkien tekevän samoin. Yksilöllisyyden huomioimista kuvailtiin myös tilannekohtaiseksi ja ohjaajasta

riippuvaiseksi. Esimerkiksi omaohjaajan kerrottiin pystyvän henkilökohtaisempaan kohtaamiseen, koska hän on parhaiten selvillä nuoren asioista. Nuoret eivät saaneet itse valita omaohjaajaa. Tietoa itseä koskevista asioista saatiin omaohjaajan lisäksi vastaavalta ohjaajalta ja muilta työntekijöiltä.

Nuoret kertoivat, että työntekijän ja nuoren kohtaamisen ovat yksilöllisempiä kahdenkeskisissä keskusteluissa, kuin tilanteissa, joissa oli paikalla myös muita nuoria tai ohjaajia. Nuorten kohtaaminen yksilönä näkyi esimerkiksi siten, että säännöt ovat erilaiset iästä riippuen. Yksilöllisyyttä tuettiin siten, että nuoret saivat vaikuttaa ympäristöönsä esimerkiksi sisustamalla huoneensa oman näköisekseen. Myös itsenäisyyteen tukeminen sekä apu ja tuki nähtiin yksilöllisinä. Nuorten tilanne huomioitiin siinä, mitä esineitä he saivat pitää itsellään. Muun muassa elektronisten laitteiden käyttöä koskevat säännöt olivat nuorten kesken erilaisia. Esineiden säilyttämisessä huomioitiin nuorten yksilöllinen tilanne myös siten, että ympäristöstä pyrittiin tekemään mahdollisimman turvallinen, mikäli nuorella oli itsetuhoisia ajatuksia. Toisaalta nuoret kertoivat, että yksilöllisyydessä on myös paljon parantamisen varaa. Kohtaamisissa nuoret arvostivat sitä, että heille on annettu aikaa sulatella asioita eikä ole tyrkytetty mitään. Nuoret kertoivat arvostavansa myös avoimuutta, jolloin heille ei tule sellaista oloa, että jotain jätettäisiin kertomatta. Yksilöllisessä kohtaamisessa työntekijöiden joustavuutta, nuorten tunteiden huomioimista sekä oikean elämän polulle ohjaamista pidettiin tärkeänä.

4.2.3 Nuoren osallisuus luonnollisissa verkostoissaan

Nuorten luonnolliset verkostot koostuivat vanhemmista, muista perheenjäsenistä ja sukulaisista sekä ystäväistä ja muista sijaishuollon yksiköissä asuvista nuorista. Tärkein yhteydenpidon keino läheisiin oli puhelut. Yhteydenpidon rajoittamisessa oli erilaisia käytäntöjä. Nuorten välillä oli yksilöllistä vaihtelua siinä, miten paljon tai usein he saivat olla puhelimitse yhteydessä läheisiinsä. Puhelimen käyttö vaihteli päivässä viidentoista päivässä minuutista vapaaseen käyttöön. Yhteydenpidonrajoitus saattoi vaikuttaa kaveripuheluihin. Yhteydenpidonrajoituksen nojalla puhelimen käyttöaika saatiin rajata esimerkiksi tunnista viiteentoista minuuttiin.

”Jos on yhteydenpidon rajotus, niin sit ei voi saada kaveripuheluita. Esim - - saan soittaa yhden hassun puhelun päivässä joka kestää 15 minuuttia ja siihen pitäis sit kattaa kaikki kaverit, sukulaiset ymsyms. Koska mul on se - - yhteydenpidonrajotus. - - Sinänsä mä ymmärrän joo että ei sille nuorelle voi antaa puhelinta, koska se ei saa soittaa sille henkilölle kehen sillä on yhteydenpidon-

rajotus - -. Mut silti toi on aika epäreilua, et tavallaan sossu teki tolla tietosen päätöksen, et se eliminoi mun sosiaalisen elämän nyt niinku seuraavan vuoden ajaks - -."

Muita yhteydenpitokeinoja nuoret mainitsivat olevan kirjeet ja Internet. Kirjeiden lähettämistä ei rajoitettu ollenkaan, ellei nuorella ollut yhteydenpidonrajoitusta. Netin käyttöä rajattiin. Omaa konetta sai käyttää tietyn ajan päivässä, mutta siinä ei saanut olla nettiä. Koulussa pystyi käyttämään konetta, mutta kaikkiin sosiaalisen median sivuihin, joiden kautta voisi olla yhteydessä läheisiin, ei sielläkään päässyt.

Yksikön ulkopuolisten ystävien tapaamista rajoitettiin, minkä nuoret kokivat ikävänä. Nuoret olivat sitä mieltä, että heidän sosiaalisen elämän tulisi jatkua, vaikka he ovatkin sijoitettu sijaishuollon yksikköön. Nuoret kertoivat, että ystäviä sai nähdä yksikön ulkopuolella, kun he ovat ensin käyneet näytillä, jotta yksikön ohjaajat tietäisivät, keiden kanssa nuoret liikkuvat. Nuoret kertoivat erilaisista käytännöistä koskien vierailuja yksikköön.

Nuoret kokivat, että yhteydenpitoa huoltajien kanssa tuettiin. Suhdetta vanhempiin tuettiin myös niissä tilanteissa, joissa nuori ei itse olisi halunnut olla yhteyksissä omiin vanhempiinsa. Tällaiset tilanteet koettiin painostavana. Nuoret kokivat, että yhteydenpitoa ystäviin ja lähimmäisiin tuettiin hyvin ja että nuori pystyy vaikuttamaan omiin ihmissuhteisiinsa hyvin. Toisaalta oli myös kokemuksia siitä, että yksikön sisäisiä tai ulkopuolisia ihmissuhteita ei tueta. Yksikön sisäisiä suhteita rajattiin osittain siten, etteivät nuoret saaneet keskustella kahdestaan toisen nuoren kanssa omassa huoneessa. Nuoret kokivat, että kontaktit ystäviin vähenivät, kun yhteydenpitoa rajoitettiin. Nuoret toivoivat, että tapaamisia ystävien kanssa tuettaisiin enemmän. Nuorilla oli myös kokemuksia siitä, että yksiköissä leimattiin nuorten hyvätkin kontaktit ja näin yhteydenpitoa rajoitettiin. Nuorten kokemukset parisuhteen tukemisesta vaihtelivat. Toisaalta nuoret kokivat, että parisuhteita ei suvaita ja näin ollen tueta, toisaalta nuorilla oli myös kokemuksia yllättävän hyvän tuen saamisesta liittyen parisuhteeseen. Kotijaksoille pääsy koettiin myös yhteydenpidon tukemiseksi.

"Tietenki ne (työntekijät) pyrkii mahdollisimman paljon siis pyrkiä siihen, että nuori pääsis kotilomille, että se kuntoutuis sitte siihen, että - - tulevaisuudessaakin pääsis joskus kotiin sitte."

Yhteisössä nuoret kokivat voivansa vaikuttaa eri keinoin. Yksikön työntekijöillä oli tiimipalaveri kerran viikossa ja ennen sitä nuorilta kysyttiin, mitä he haluaisivat, että siellä käsiteltäisiin. Yksiköissä järjestettiin säännöllisesti myös nuorten palavereja, joissa nuoria kuultiin. Palavereissa

nuorta kuultiin sekä yksilönä että nuoria ryhmänä. Nuorten palavereissa nuoret saivat ehdottaa tiimiin käsiteltäviä asioita. Nuoret kertoivat, että joissain tilanteissa, kun nuortenpalaveria ei ollut järjestetty, joihinkin tärkeisiin asioihin ei päässyt vaikuttamaan ennen kuin seuraava palaveri järjestettiin. Esimerkiksi liikkumisvapaudenrajoitus saattoi jatkua päätettyä pidempään, koska asiaa ei päässyt esittämään käsiteltäväksi tiimiin.

"Siis se (nuorten palaveri) yleisesti ottaen pidetään tyyliin iltapalan jälkeen ja istutaan tyyliin tossa keittiön pöydällä ja sitte on semmonen vihko mikä, niinku ohjaajat kirjottaa, että mitä sielä sanotaan ja sitte ensin on niinku käsitellään yleiset asiat - - ja sitte käsitellään niinku jokainen vuorolaan, että jokainen saa kertoa siinä omat asiansa ja sitte ne merkataan muistiin, yleisesti ottaen aika sanatarkasti."

"Niin paitsi nyt on ollu semmonen kausi, että ei oo ollu kolmeen viikkoon (nuorten palaveria). Mua ärsytti, koska mulla oli just loppunu lvr ja sitte oli kolme viikkoo ilman palavereita nii mää en voinu pyytää lenkkejä, nii mä en oo päässy ulos."

Arjen kanssakäymisessä nuoret pääsivät vaikuttamaan eri keinoin. Nuoret pystyivät vaikuttamaan kysymällä, keksimällä yhdessä idean ja ehdottamalla asioita. Työntekijät ehdottivat myös omia ideoita nuorille, jolloin nuoret saivat ilmaista oman mielipiteensä asiasta. Nuoret korostivat sitä, että omalla hyvällä ja esimerkillisellä käyttäytymisellä pystyi vaikuttamaan arkeen yksikössä. Käyttäytymistä koskevia vaatimuksia ei pidetty suurina, joten se tekee niiden noudattamisesta helppoa. Toisaalta nuoret kokivat, että omalla käyttäytymisellä ei ollut minkäänlaista vaikutusta, sillä täytyi todistella pitkään ennen kuin yksikössä huomattiin nuoren positiivinen muutos.

Nuoret saivat vaikuttaa yhteisössä yksikön tiloihin ja pihapiiriin. Nuoret kokivat saavansa vaikuttaa kiitettävästi ympäristöön. Toisaalta nuoret kertoivat, että esimerkiksi yksikön yhteisten tilojen sisustukseen ei saanut vaikuttaa tarpeeksi paljon. Nuoret saivat vaikuttaa pienempiin yhteisiin reissuihin, kuten uintireissuihin ja ostosreissuihin, kun kaikki nuoret olivat käyttäytyneet hyvin ja ryhmänä toimineet yhdessä hyvin.

Nuoret korostivat paljon sitä, miten hyvä yhteishenki heillä oli yksikössä muiden nuorten kanssa. Työntekijät tukivat yhteishenkeä, mutta nuoret kokivat, että tärkeintä hyvän yhteishengen kannalta oli se, että ryhmässä oli samanhenkisiä ihmisiä. Nuoret tekivät asioita yhdessä ja kaikki sujui ryhmässä hyvin. Nuoret kokivat, että mitä vähemmän nuoria oli yksikössä, sitä helpommin kaikki

tulivat toimeen keskenään ja sitä enemmän he myös tekivät yhdessä. Nuoret ymmärsivät, että heidän tuli puhaltaa yhteen hiileen, sillä oma käyttäytyminen saattoi vaikuttaa myös muidenkin elämään. Jos kaikki meni ryhmässä hyvin, nuoret pääsivät porukalla esimerkiksi uimaan tai elokuviin. Nuoret toivoivat, että näkisivät ja tutustuisivat muiden yksiköiden nuoriin enemmän.

4.3 Itsenäistyminen

4.3.1 Nuoren saama tuki itsenäistymisessään

Monilla nuorilla tärkein tulevaisuuden suunnitelma oli itsenäistyminen. Nuoret kertoivat saavansa tukea itsenäistymiseen yksikön ohjaajilta sekä muilta työntekijöiltä. Tietoisuus itsenäistymistä koskevasta suunnitelmasta vaihteli. Nuoret kuvailivat suunnitelmia kattaviksi. Toisaalta nuoret eivät olleet varmoja heille tehdyistä suunnitelmista. Nuoret kertoivat, että itsenäistymisessä on kiinnitetty huomiota heidän yksilöllisiin tarpeisiin. He kokivat, että asuessaan yksikön itsenäistymisasunnossa, he pystyivät tarpeen vaatiessa tulla kysymään yksikön työntekijöiltä apua. Nuoret mainitsivat itsenäistymisen tukemisessa Nuorten Ystävien ryhmän nuorille, jotka lähtevät itsenäistymään. Siellä itsenäistyvät nuoret kävivät läpi itsenäistymiseen liittyviä asioita. Itsenäistymisen tukemisessa nuoret mainitsivat myös taloudellista tukea ja tavaroiden hankkimista. Läheisiltä saadusta tuesta nuoret korostivat vanhempien tukea itsenäistymisessä.

4.3.2 Nuoren vapaus ja vastuu itsenäistymisessään

Nuoret toivoivat, että itsenäistyminen aloitettaisiin aiemmin sijaishuollon yksikössä. Nuoret kokivat olevansa siinä iässä, että he tarvitsisivat enemmän vastuuta itsestään ja omista asioistaan ja toivoivat, että itsenäistymisen rajoittamista vähennettäisiin ja tuettaisiin enemmän itsenäistymistä. Nuoret kertoivat, että kun he muuttavat itsenäistymisasuntoon, heillä on ensin kuukauden koeaika itsenäistymisessä. Nuoret toivoivat, että koeaika olisi lyhyempi ja että siinä katsottaisiin yksilöllisemmin nuoren oma tilanne. He toivoivat, että rajoittaminen loppuisi siihen, kun nuori lähtee itsenäistymään.

Nuoret kokivat itsenäistymisen oman vastuun lisääntymisenä. He kertoivat, että itsenäistyminen on aikuiseksi tulemista, käytännön asioiden hoitamista, arkiaskareiden itse suorittamista ja omien asioiden hoitamista. Nuoret kertoivat itsenäistymisen myös lisäävän omaa vapautta. Heillä lisääntyi vapaus tavaroiden hallussa pitämisessä, puhelimen käytössä sekä vapaudessa kulkea ulkona. Itsenäistymisen tavoitteena nuorilla oli muuttaa omaan asuntoon.

"Että vähän niinku oottaa sitä, että pääsis kokeileen, millasta se olis se eläminen niin ku oikeesti. Että jotkut on tuolla kylällä itsenäistymässä, että sehän on oikeesti sitä vapautta."

Nuoret kertoivat, että itsenäistyminen on vapaaehtoista. Nuoren itsenäistyminen lähtee nuoren omista toiveista ja tapahtuu nuoren omaan tahtiin. Jos nuori ei halunnut itsenäistymään ennen täysi-ikäisyyttä, hänen ei tarvinnut lähteä. Nuoren itsenäistymisen aikatauluttamisessa otettiin huomioon nuoren omat toiveet. Nuoret kertoivat yllättyneensä positiivisesti siihen, miten itsenäistymisprosessia nopeutettiin nuoren niin toivoessa ja ollessaan siihen valmis. Tulevaisuuden suhteen nuoret kokivat, että heillä on mahdollisuudet kaikkeen, mihin haluavat.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuorten kertomassa korostui osallisuuden kokemuksen yksilöllisyys. Osallisuuden kokemuksen kannalta merkittäviksi tekijöiksi nousivat tietoisuus suunnitelmista, raporteista ja muista dokumenteista, nuoren ja sosiaalityöntekijän välinen suhde, työntekijän kyky ymmärtää nuorta, yhteydenpidon tukeminen läheisiin, sääntöjen ja rajoitusten perusteltu käyttäminen, yhteisöllisyyden huomioiminen voimavarana sekä nuoren tarpeista lähtävä itsenäistymisen tukeminen.

Osa nuorista ei ollut tietoisia asiakassuunnitelmistaan ja tavoitteistaan. Tämän perusteella sekä tiedon saamisessa että mahdollisuuden antamisessa tiedon tuottamiseen olisi kehitettävää. Osa nuorista toivoi sijoituksen päättymistä eikä ymmärtänyt miksi sijoitusta jatkettiin. Tietoisuus omista tavoitteista saattaisi lisätä motivaatiota sitoutua sijaishuollon prosessiin. Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu asiakkaiden osallisuuden heti prosessin alkuvaiheessa tärkeäksi osallisuuden onnistumisen kannalta. Mundayn tutkimus (2007, 21) osoittaa, että asiakkaat haluavat olla osallisena prosessissa heti alkuvaiheissa ja suunnitteluvaiheessa eikä vasta sitten, kun suunnitelmat ovat jo käynnissä. Tutkimus osoittaa myös sen, että asiakkaat haluavat olla suoraan itse osallisia prosessiin eikä vain kolmannen osapuolen kautta. Mundayn (2007) tutkimuksesta kävi myös ilmi, että osallisuus harvoin toimii, jos sen on suunnitellut ja määrännyt joku muu kuin asiakas itse. Mundayn (2007) tulokset vahvistavat myös tämän tutkimuksen tuloksia siitä, miten nuoret haluavat olla mukana suunnittelussa, päätöksenteossa sekä tavoitteiden asettamisessa. Tällöin nuorilla on itsellään enemmän motivaatiota sitoutua prosessiin. (Munday 2007, 21.)

Nuorten ja sosiaalityöntekijöiden suhde koettiin merkittäväksi. Osallisuuden kannalta haasteelliseksi koettiin vaikeus tavoittaa sosiaalityöntekijää. Sosiaalityöntekijöitä kuvailtiin kiireisiksi, jonka vuoksi esimerkiksi nuoren ja sosiaalityöntekijän kahdenkeskiset tapaamiset eivät aina toteutuneet. Nuoret toivoivat enemmän näitä tapaamisia. Tapaamisten koettiin edistävän nuoren ja sosiaalityöntekijän tutustumista ja auttavan yhteisymmärryksen saavuttamisessa. Nuoret kokivat sosiaalityöntekijän kysyvän joitain asioita vain muodon vuoksi. Nuoren ja sosiaalityöntekijän kahdenkeskisen ajan lisääminen voi antaa nuorelle vahvemman kokemuksen kuulluksi tulemisesta päätöksenteossa.

Nuoret kokivat, ettei yksikön toiminta ole aina linjassa sosiaalityöntekijöiden päätösten kanssa. Yksikön työntekijät ovat sosiaalityöntekijää enemmän tekemisissä nuorten kanssa ja heillä voi ol-

la sosiaalityöntekijän tekemästä päätöksestä poikkeava näkemys esimerkiksi siitä, kuinka paljon vastuuta nuorelle voi antaa. Nuoret eivät olleet tietoisia erilaisten näkemysten perusteluista, joten erilaisten mielipiteiden puheeksi ottaminen jo neuvotteluissa saattaisi vahvistaa osallisuuden kokemusta päätöksenteossa.

Nuoret, jotka toivat esille haasteita nuorten ja työntekijöiden välisissä suhteissa ja yhteisen ymmärryksen tavoittamisessa, kertoivat myös, etteivät aina tule kuulluksi tai ettei heidän mielipiteitään oteta huomioon. Sen sijaan nuoret, jotka kuvailivat nuorten ja työntekijöiden välisiä suhteita toimiviksi, toivat esille muita nuoria enemmän kokemuksia osallisuuden toteutumisesta. Nuorten kertomista kokemuksista käy ilmi, että nuoren ja työntekijän välinen suhde vaikuttaa nuoren osallisuuden kokemukseen. Tätä johtopäätöstä tukee Hotarin (2007) pro gradu -tutkielma, jossa työntekijän kunnioitus ja luottamus nuoreen, yhteistyö, avoimuus ja aika muodostivat kuulemisen viisi peruspilaria. (Hotari 2007, 74.) Aitoon kohtaamiseen osallisuuden mahdollistajana viitataan myös Laihon (2013) sosiaalityön pro gradu – tutkielmassa (2013, 6).

Nuoret kertoivat tulleen kuulluksi, mikäli asioille oli tehty jotain ja asiat olivat menneet heidän toiveidensa mukaisesti. Nuoret eivät välttämättä kokeneet tulleen kuulluksi silloin, kun asiat eivät ole menneet heidän toiveidensa mukaan. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, ettei nuoria olisi kuultu. Kuulluksi tulemisen kokemusta voisi edesauttaa keskustelemalla nuorten kanssa enemmän heidän toiveistaan ja perustelemalla toiveiden vastaiset päätökset siten, että nuori ne ymmärtää. Myös Hotarin (2007) pro gradu – tutkielmasta käy ilmi, että nuoret epäilevät tuottamansa tiedon merkitystä ja painoarvoa. (Hotari 2007, 42.) Työntekijöiden joustavuus antoi nuorille tilaa kehittää ideoita, kertoa mielipiteitä sekä keskustella ja neuvotella itseensä liittyvistä asioista. Tämä näytti edistävän osallisuuden kokemusta. Sen sijaan joustamattomuus esimerkiksi erilaisissa käytänteissä vaikutti heikentävän osallisuuden kokemusta. Myös muissakin tutkimuksissa, joissa on tutkittu nuorten kokemuksia sijaishuollosta, on tullut ilmi, miten tärkeää on, että aikuinen pystyy näkemään asioita nuoren kannalta ja että asioissa voidaan joustaa ja olla oikeudenmukaisia (Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen, Tervo & Varjo 2012, 24). Nuorten kertomasta heijastui toisaalta kehittämisen paikkoja ja toisaalta vahvaa ammatillista osaamista yksiköissä. Pohjolakodin vahvuus on, että siihen kuuluu useampi erilainen sijaishuollon yksikkö. Yhteisellä kunkin yksikön käytäntöjen tarkastelulla on mahdollista vahvistaa nuorten osallisuutta toteuttavia käytäntöjä. Yksiköt ovat keskenään erilaisia, jolloin samanlaiset käytännöt eivät sellaisenaan istu kaikkiin yksiköihin. Pohjolakodissa on kuitenkin hyviä käytäntöjä, joita voisi tuoda esille yhteisessä keskuste-

lussa. Tällöin työntekijät voisivat tarvittaessa tuoda omiin yksiköihinsä muissa yksiköissä hyväksi todettuja käytäntöjä ja muokata niitä omiin yksiköihinsä sopiviksi.

Nuorten kokemukset osallisuuden toteutumisesta arjen käytänteissä vaihtelivat. Yksilöllinen vaihtelu oli pääsääntöisesti positiivista, koska se kertoi nuorten huomioimisesta yksilöinä sekä esimerkiksi rajoittamisen yksilöllisestä harkitsemisesta. Toisaalta muissa tutkimuksissa yksilöllinen vaihtelu esimerkiksi rangaistuksissa koettiin negatiivisena ja hämmentävänä ja on ilmennyt, että yksi syy sääntöjen rikkomiselle on se, etteivät rangaistukset ole yhteneviä (Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen, Tervo & Vario 2012, 24).

Nuoret kertoivat erilaisista käytänteistä yhteydenpidossa. Esimerkiksi puhelimen käyttöä rajoitettiin erilaisin käytäntein ja epäselväksi jäi kuinka paljon yhteydenpidon rajoitus johonkin henkilöön vaikuttaa nuoren mahdollisuuteen pitää yhteyttä muihin läheisiin, kuten kavereihin. Internetin sosiaalisen median käyttö ei ollut mahdollista. Myös yhteydenpidon tukemiseen vierailujen ja kotijaksojen kautta oli erilaisia käytänteitä. Nuoret toivat esille kokemuksiaan säännöistä ja rajoituksista ja kertoivat, että esimerkiksi jo luvattuja kotijaksoja voidaan perua. Nuoret eivät olleet aina tietoisia erilaisten rajoitusten ja kasvatuksellisten käytäntöjen perusteista. Mikäli jokin yhteinen seuraamus aiheutui toisen nuoren tekemisestä, sitä ei voitu perustella muille nuorille. Valviran selvityksen mukaan seuraamuksina käytettynä esimerkiksi puhelimen käyttökielto, poistumiskielto ja kotilomien peruuttaminen sisältävät riskin, että niitä käytetään rajoitustoimenpiteinä, joista tulee aina tehdä yksilö- ja tilannekohtaiset arviot sekä tarvittavat, valituskelpoiset päätökset (Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen, Tervo & Vario 2012, 13). Nuorten kokemuksista emme saaneet kokonaiskuvaa kasvatuksellisina käytäntönä käytettyjen seuraamusten ja rajoitusten suhteesta. Nuoret kokivat säännöt ja rajoitukset joiltain osin epäoikeudenmukaisiksi. Rajanveto kasvatustoimenpiteiden ja rajoitusten välillä lastensuojelussa ei ole yksiselitteistä ja vaatii työntekijöiltä avoimuutta ja ongelmakohtien arviointia. (Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen, Tervo & Vario 2012, 139; Vario, Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen & Tervo 2012, 5).

Nuoret toivoivat, että sosiaalisen elämän jatkumiseen kiinnitettäisiin huomiota sekä sijoituksen aikana että sen jälkeen. Nuorilla on oikeus saada ylläpitää heille tärkeitä sosiaalisia suhteita. Nuorten keskinäisen kanssakäymisen rajoittaminen tai kielto olla toisen huoneessa ei ole Valviran mukaan hyväksyttävää. Sen sijaan tilanteen seuraaminen ja velvoite pitää huoneen ovi auki silloin, kun huoneessa ei olla yksin, on hyväksyttävää. Henkilöstön määrän ei tule olla nuorten arkea tai sosiaalista kanssakäymistä rajoittava tekijä. (Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen, Tervo & Vario

2012, 15.) Nuoret kertoivat kokemuksistaan yhteydenpitoon ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyen. Nuorten mukaan ohjaajat ovat olleet sääntöjen ja rajoitusten toimeenpanijoina. Sen sijaan nuorten kertomasta ei käy ilmi onko kaikista rajoituksista tehty päätökset. Nuoret kokivat, että heidän kaverisuhteitaan ei tueta tarpeeksi ja kavereita saatetaan arvostella. Kaverisuhteiden merkityksistä voisi keskustella enemmän nuorten kanssa ja etsiä yhdessä keinoja suhteiden ylläpitämiseen. Nuoret harjoittelevat ihmissuhdetaitojaan myös kavereiden kanssa. Nuoret toivoivat, että ohjaajat ottaisivat selvää onko heidän mahdollista tavata kavereita.

Nuoret kokivat merkittäväksi yhteisön jäsenyyden yksikön sisällä. Kehittämisideana toivottiin enemmän yhteisön tukemista kaikkien Pohjolakodin yksiköiden kesken. Koska yhteydenpito sijaishuollon ulkopuolisiin läheisiin on sijaishuollon aikana rajoitetumpaa kuin sijaishuollon ulkopuolella, vastapainoksi voisi pyrkiä edistämään yhteisöllisyyttä sijaishuollon sisällä voimavarakeskeisesti. Toisaalta haastavissa elämäntilanteissa oleville nuorille samankaltaisissa tilanteissa olevien nuorten kohtaaminen voi vaikeuttaa positiivista elämänmuutosta tilanteissa, joissa he tarvitsisivat uudenlaisia toimintamalleja. Toisaalta yhteisö tarjoaisi vertaistukea. Myös lapsiasiainvaltuutetun raportista nousee esille vertaisuuden merkitys lastensuojelussa. Sijaishuollon nuorille vertaisuus on voimauttavaa, koska se mahdollistaa sanattoman ymmärtämisen, nuoren kunnioittamisen kokemuksiin ja mielipiteisiin sekä kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta ja arvokkuudesta. Nuorten toisilleen antama tuki, neuvot ja palaute voivat olla tehokkaampia, kuin aikuisilta saadut neuvot. (Vario, Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen & Tervo 2012, 45.)

Yhteyshenkilömme Nuorten Ystävilä toi esille myös Pohjolakodin Nuorten Senaatin yhtenä osallisuuden muotona. Nuorten Senaatti on joukko nuorten keskuudestaan valitsemia nuoria, jotka edustavat kukin omaa sijoitusyksikköään. Senaatti kokoontuu kerran kuukaudessa ja tarkoituksena on tuoda nuorten kantaa ja toiveita esille toimintaan ja tapahtumiin liittyen Pohjolakodilla eli arjen tapahtumat ja toiminnot ja ratkaisut ovat nuorten arvioitavina ja esille otettavissa nuorten toimista. Senaatissa on kaksi vakituista aikuisedustajaa mukana ja he toimivat koolle kutsujina ja tilajärjestäjinä ja nuorten apuna esim. kirjallisen esitysten tekemisessä tms. ja toimivat myös asian eteenpäin viejinä tarvittaessa nuorten ohessa. Koska senaatti järjestää myös vapaa-ajantoimintaa nuorille, sen kautta on mahdollista tukea yhä enemmän eri yksiköiden nuorten välistä yhteisöllisyyttä.

Nuoret kokivat, että osallisuus itsenäistymisessä toteutui hyvin itsenäistymisprosessin käynnistyttyä. Nuoret toivoivat, että itsenäistymistä tuettaisiin enemmän jo ennen muuttoa itsenäistymis-

asuntoon. Itsenäistymisen voisi aloittaa hiljalleen esimerkiksi antamalla nuorelle enemmän vastuuta yksilöllisesti harkiten, mikäli nuori kokee olevansa valmis. Samansuuntaisia tuloksia nousee esille Hotarin (2007) pro gradu -tutkielmassa, jossa nuori tuo esiin, että osa lapsista on joutunut ottamaan vastuuta elämästään aikaisemmin, kuin olisi pitänyt ja tämä on pakottanut opettamaan itsenäistymistä. Sekä tämän tutkimuksen että Hotarin (2007) pro gradu -tutkielmasta tulosten nojalla olisi tärkeää huomioida nuorten erilaisuus mahdollisuuksissa ottaa vastuuta omasta elämästään. Tämä vaatii työntekijöiltä herkkyyttä huomioida milloin nuoren käsitys mahdollisuuksistaan itsenäistymiseen ei ole realistinen, jotta nuoren mielipide ei toimi häntä vastaan. (Hotari 2007, 68.)

6 POHDINTA

Sijaishuolto on tärkeässä asemassa turvaamassa lasten ja nuorten etua ja oikeuksia. Sijaishuoltoon liittyvät kiinteästi erilaiset rajoitukset ja päätös laitokseen sijoittamisesta on usein nuoren toiveen vastainen. Näiden rajoitusten ja osallisuuden välille muodostuu jännite. Tästä jännitteestä huolimatta sijaishuollon ei tarvitse olla vain rajoittava ympäristö, vaan nuorten osallisuutta voidaan toteuttaa osallisuutta edistävillä työmenetelmillä ja osallisuutta edistävällä kohtaamisella.

Nuoret kertoivat rohkeasti osallisuuden kokemuksistaan ja osoittivat kiinnostusta vaikuttamiseen. Työntekijöiden kyky ymmärtää nuorta oli merkittävä osallisuuden kokemusten kannalta. Ihmissuhdetaidot ovat osallisuuden väline, sillä osallisuuden kokemus syntyy vuorovaikutuksessa. Lastensuojelussa nuori kasvattaa ihmissuhdetaitojaan vuorovaikutuksessa työntekijöiden ja muiden nuorten kanssa. Työntekijöiden vuorovaikutustaidot nuorten osallisuuden kokemusten vahvistajana ovat osa lastensuojelutyön laatua. Osallisuuden vahvistaminen on osa palvelun laatua, sillä se edistää nuorten etua. Se on myös osa tuloksellisuutta osallisuuden kuntouttavan ja voimavarais-tavan luonteen vuoksi. Lastensuojelutyö pitää sisällään yksilöllisiä kohtaamisia ja uusien ratkaisujen etsimistä haastavissa tilanteissa. Tämä tuo työntekijöille haasteen omien vuorovaikutustaitojen jatkuvaan kehittämiseen. Nuorten kokemuksista työntekijöiden kyky asettua nuoren tasolle, työntekijöiden joustavuus sekä avoin keskustelu esimerkiksi säännöistä ja rajoituksista vahvistivat osallisuuden kokemusta.

Haastatteluissamme nuoret, joilla oli vähemmän osallisuuden kokemuksia, kuvailivat "tapelleensa harrastuksista", korottaneensa ääntä neuvotteluissa ja toivat muita nuoria enemmän esille tyytymättömyyttä sijaishuoltoon. Sen sijaan nuoret, joilla oli enemmän osallisuuden kokemuksia, kertoivat keskustelelevansa ohjaajien kanssa, kuvailivat keskusteluja positiivisesti ja olivat tyytyväisiä sijaishuoltoon. Nuoren ja työntekijän välisen yhteisymmärryksen puuttuminen näyttäisi edistävän negatiivista vuorovaikutusta ja vähentävän nuoren ja työntekijän välistä luottamusta ja kunnioitusta. Sen sijaan nuoren ja työntekijän välinen yhteisymmärrys näyttäisi edistävän positiivista vuorovaikutusta, jossa nuoren ei tarvitse esimerkiksi korottaa ääntään tullakseen kuulluksi.

Saimme yhteyshenkilöltämme palautetta siitä, kuinka Nuorten Ystävät voivat hyödyntää tutkimusta. Tutkimuksessa esiin tuotuja kehittämisideoita voidaan hyödyntää nuorten osallisuuden kokemusten vahvistamisessa. Raportoimme nuorten esiin nostamia konkreettisia asioita, jotka antavat

tartuntapintaa kehittämiseen ja kertovat mikä on osallisuuden kokemisessa olennaista. Tutkimustulokset annetaan tiedoksi sekä Nuorten Ystävien johdolle osana vaikuttavuuden arvioinnin raportointia että yksiköiden henkilökunnalle. Henkilökunnan tiimi voi viedä tuloksia eteenpäin nuorten ja henkilökunnan yhteisiin palavereihin, joissa niitä voidaan yhdessä työstää ja ideoida toimintaa. Käymme lisäksi esittelemässä tutkimusta siihen osallistuneiden nuorten yksiköissä, jolloin tuomme nuorten äänen kuuluviin osallisuuden näkökulmasta heidän omissa yksiköissään. Tutkimustulosten lisäksi teoreettisen tietopohjan asioita ja aiemmin tutkittua tietoa viedään myös yksikkötasolle.

Tutkimusprosessissa haasteellista on ollut aiemman kokemuksen puute. Työparityöskentelystä olemme oppineet joustamaan ja tasapainottamaan työpanosta. Tietoisuus tarvittavista resursseista ja työelämäyhteistyöstä on lisääntynyt prosessin aikana. Olemme päivittäneet suunnitelmaa sen mukaisesti. Resursseista osasimme ennakoida tutkimuksen vaatiman työmäärän. Sen sijaan aikaa ja rahaa on kulunut enemmän kuin alun perin odotimme. Kustannuksiin lukeutuvat matkat yhteistyökumppanin tapaamisiin sekä haastatteluihin, kirjeet ja postitusmaksut tutkimuksesta tiedottamiseen ja lupien kysymiseen sekä elokuvacliput, jotka annoimme nuorille kiitoksena tutkimukseen osallistumisesta.

Prosessin edetessä keskeneräisyyden sietäminen on kehittynyt. Yhteistyössä onnistuimme tavoittamaan työelämän tarpeen tällaiselle tutkimukselle. Koemme onnistuneemme johdonmukaisessa etenemisessä ja olemme pitäneet opettajia ja yhteistyökumppania ajan tasalla tutkimuksen etenemisestä. Opettajien ohjauksella on ollut suuri merkitys etenkin prosessin alussa. Olemme saaneet itsevarmuutta tutkimuksen toteuttamiseen ja pystyneet toimimaan itsenäisemmin, jolloin ohjauksen merkitys on korostunut haastaviksi kokemisamme vaiheissa, kuten analyysin toteuttamisessa.

Käytimme teemarungon suunnittelun pohjana Nuorten Ystävien aikaisempaa tutkimusta. Tutkimuksen käyttäminen teemojen pohjana oli ongelmallista, koska emme tieneet millä perusteilla Nuorten Ystävien tutkimuksen teemat oli valittu. Jouduimme analyysivaiheessa pohtimaan uudelleen mitä näihin teemoihin pohjautuvat vastaukset kertovat osallisuudesta. Myös toisen tutkimuskysymyksen muotoilu osoittautui haastavaksi, koska varsinaisia kehittämisideoita ei kerrottu niin paljon, kuin kokemuksia epäkohdista niiden kautta ilmenevistä kehittämisen paikoista. Kehittämisideoita olisi pitänyt kysyä erikseen. Tarkka kysymyksenasettelu ei kuitenkaan kuulu teemahaastatteluun. Jos olisimme muotoilleet tutkimuskysymykset koskemaan nuorten kokemuksia osalli-

suuden toteutumisesta ja nuorten kokemuksia osallisuuden toteutumatta jäämisestä, olisivat ne voineet olla tutkimuksen kannalta toimivampia, kuin nykyiset tutkimuskysymykset.

Onnistuimme keräämään kattavan aineiston, poimimaan tutkimuksen kannalta olennaiset tiedot sekä tulosten kokoamisessa, sillä ne vastaavat tutkimuskysymyksiin. Onnistuimme tuomaan johtopäätöksissä esille tietoa, jota Nuorten Ystävät voivat hyödyntää laatutyössä. Tutkimuksen tekeminen on tukenut sosiaalialan kompetenssien mukaista ammatillista kasvuamme. Eettinen pohdinta on jatkunut läpi tutkimuksen suunnittelemisesta raportointiin. Parityöskentelyssä keskustelu on edistänyt reflektointia ja asioiden pohtimista erilaisista näkökulmista. Pohdimme nuorten oikeuksia erityisesti itsemääräämisoikeuden kautta. Vaitiolovelvollisuuteen liittyen olemme pohtineet mistä asioista voimme kenenkin kanssa puhua ja kuinka turvaamme nuorten anonymiteetin. Haastattelujen kautta olemme saaneet tietoa osallisuuden mahdollistamisesta ja ymmärryksemme asiakasta osallistavasta työotteesta ja työntekijän ja asiakkaan välisen suhteen vaikutuksesta asiakkaan osallisuuteen on syventynyt. Olemme tuoneet esille asiakassuhteen vaikutusta osallisuuteen myös johtopäätöksissä.

Tulosten tulkintaan haastetta toivat nuorten käyttämät käsitteet ja kokemukset, joista yhteyshenkilöllämme oli nuorten kokemuksista poikkeava käsitys. Nuoret kertoivat esimerkiksi yhteydenpidonrajoituksen rajoittavan kaveripuheluita. Yhteyshenkilömme mukaan yhteydenpidonrajoitus perustuu sosiaalityöntekijän päätökseen eikä automaattisesti rajoita yhteydenpitoa kaveripiiriin. Nuoret kertoivat liikkumisvapaudenrajoituksen kestäneen päätettyä pidempään, koska asiaa ei päässyt nuorten palaverissa ehdottamaan tiimissä käsiteltäväksi. Yhteyshenkilömme mukaan liikkumisvapaudenrajoituksen on perustuttava sosiaalityöntekijän tai laitosjohtajan sosiaalityöntekijän kanssa sopimaan väliaikaiseen päätökseen ja se voidaan perustellusti keskeyttää aiemmin, mutta sitä ei voida jatkaa päätettyä pidempään. Yhteyshenkilömme toi esille, että Pohjolakodissa noudatetaan kirjallisina tehtyjä lakisääteisiä rajoituspäätöksiä, jotka toimitetaan nuorelle reaaliaikaisesti. Nuorten kokemusten ja yhteyshenkilöltä saamiemme tietojen välinen ristiriita voi johtua esimerkiksi virheellisistä tulkinnoista. Ristiriita voi johtua myös siitä, ettei rajoituspäätösten perusteluja sekä tietoa siitä kuinka ne käytännössä vaikuttavat nuoren arkeen, ei ole tuotu esille tarpeeksi selkeästi. Jatkotutkimuksena työntekijöiden näkökulma nuorten osallisuudesta antaisi mahdollisuuden vertailla asioita nuorten ja työntekijöiden silmin. Nuorten Ystävillä myös työntekijät ovat tehneet vaikuttavuuden arviointia, jolloin Nuorten Ystävillä on jo materiaalia tällaiseen jatkotutkimukseen. Haastattelututkimus voisi tuoda esiin uusia näkökulmia työntekijöiden kokemuksista.

LÄHTEET

Arponen, A. Arviointi ja valvonta sijaishuollossa. Teoksessa Laaksonen, S. & Kempainen, M.(Toim.) 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Bardy, M. Esipuhe. Teoksessa Hyytinen, R. 2007. Lapsi, huumeperhe ja toivo. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Barkman, J., Kiili, J., Nikkanen, M., Oranen, M., Tervo, J. & Vario, P. 2012. Suojele unelmia, vaali toivoa - Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2012:6. Lapsiasiavaltuutettu.

Baumgarten, R. 2010. Nuorten kokous hyvänä käytäntönä Metsäniityn lastenkodissa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun Ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 51.

Eronen, S., Kalakoski, V., Kanninen, K., Kauppinen, L., Laarni, J., Paavilainen, P., Salo, S., Anttila, R., Kallio, M., Lähdesmäki, M., Oksala, E., Stenius, M. 2008. Persoona 1 – Psykologian perusteet. Helsinki: Edita Prima Oy.

Eskola, J. (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, L., Saari, E. (Toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Tammi.

Eskola, J., Vastamäki, J. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J., Valli, R. (Toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Heinijoki, H., Heinonen, H., Kiiskinen, P., Mikkola, K., Ollila, K. & Peitsalo, P. Tavoitteena hyvä sijoitus – haaste avohuollon ja sijaishuollon yhteistyölle. Teoksessa Laaksonen, S. & Kempainen, M.(Toim.) 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistokustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Hotari, K. 2007. Kuulluksi tuleminen lastensuojelussa nuorten kertomana. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto: Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Hotari, K., Oranen, M. & Pösö, T. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa: Bardy, M. (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Hurtig, J. 2003. Lasta suojelemaassa: etnografia lasten paikan rakentumisesta perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Hyytinen, R. 2007. Lapsi, huumeperhe ja toivo. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Janhukainen, M., Kekoni, T. & Pösö, T. (toim.) 2004. Nuoruus ja koulukoti. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Jyväskylän yliopisto 2012. Fenomenologia. Hakupäivä 3.10.2012
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntauukset/fenomenologia>.

Karinsalo, R. Lukijalle. Teoksessa Oranen, M, 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Laaksonen, S. & Kempainen, M.(Toim.) 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Laiho, J. 2013. Nuorten kokemus osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta kiireellisen sijoituksen aikana. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto: Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Munday, B (toim.) 2007. Report on user involment in personal social services. The European Committee for Social Cohesion (CDCS). Strasbourg: Council of Europe.

Muukkonen, T. Lapsen kohtaamis- ja prosessiosallisuus. Teoksessa Bardy, M. 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: THL.

Niemelä, H. Lapsikeskeinen sijaishuolto. Mitä tekisin, jos tämä olisi oma lapseni? Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M.(Toim.) 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Niiranen, V. Asiakkaan osallistuminen tukee kansalaisuutta sosiaalityössäkin. Teoksessa Juhila, K., Forsberg, F. & Roivainen, I. 2002. Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä : SoPhi.

Nivala, E. Lapsen oikeudet osallisuuden perustana. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun Ammatti- korkeakoulun oppimateriaaleja 51.

Nuorten Ystävät 2012. Lastensuojelupalvelut. Hakupäivä 28.11.2012
<http://www.nuortenystavat.fi/palvelut/lastensuojelupalvelut>.

Nuorten Ystävät 2012. Sijaishuoltopalvelut. Hakupäivä 31.12.2012
<http://www.nuortenystavat.fi/palvelut/lastensuojelupalvelut/sijaishuoltopalvelut>.

Nuorten Ystävät, Vaikuttavuuden arvioinnin esittelydiat, julkaisematon.

Oamk, opinnäytetyö ja kypsyysnäyte – opintojakson kuvaus. Hakupäivä 28.5.2012
http://www.oamk.fi/koulutus_ja_hakeminen/opiskelu_oamkissa/opinto-opas/koulutusohjelmat/index.php?sivu=oj_kuvaus&koodi1=O0102ST&kieli=FI&opas=2011-2012&lk=s2011&vuosi=12S13K.

Oranen, M, 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY.

Pentikäinen, M. 2010. Theraplay – avain lapsen osallisuuteen. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun Ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 51.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Hakupäivä 13.10.2012 http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Triangulaatio. Hakupäivä 8.10.2012 http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html.

Saastamoinen, K. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Edita Prima Oy. Helsinki 2008.

Salminen, M. Johtaminen, henkilöstön hyvinvointi ja sijaishuollon laatu. Teoksessa Laaksonen, S. & Kempainen, M.(Toim.) 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Osallisuuden edistäminen. Hakupäivä 19.9.2012 http://www.stm.fi/hyvinvointi/osallisuuden_edistaminen;jsessionid=fbf8a67cd9673eeca97608540656.

Sosiaaliportti 2012. ECTS-kompetenssit. Hakupäivä 11.9.2012 http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/.

Sosiaaliportti 2012. Lapsen oikeuksien sopimus. Hakupäivä 9.10.2012 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/ehkaisevatyo/tavoitteet/lapsenoikeudet/>.

Suomen Akatemia. 2008. Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet. Hakupäivä 6.10.2012 <http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Suomen%20Akatemian%20eettiset%20ohjeet%202003.pdf>.

Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun Ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 51.

Tuomi, J & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Valvira 2013. Itsemääräämisoikeuden toteutuminen sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa palveluissa. Lastensuojelussa, vammaispalveluissa, mielenterveyspalveluissa ja päihdehuollossa. Hakupäivä 8.10.2013 http://www.valvira.fi/files/tiedostot/s/e/Selvityksia_1_2013.pdf.

Vario, P., Barkman, J., Kiili, J., Nikkanen, M., Oranen, M. & Tervo, J. 2012. Suojele unelmia, vaali toivoa. Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:6.

LIITTEET

Liite 1. Yhteistyösopimus

Liite 2. Suostumuskysely nuorille

Liite 3. Suostumuskysely nuorten huoltajille

Liite 4. Suostumuskysely nuoren sosiaalityöntekijälle

Liite 5. Tietoa tutkimuksesta tutkimukseen osallistuvilla nuorilla

Liite 6. Tietoa tutkimuksesta huoltajille

Liite 7. Tietoa tutkimuksesta sosiaalityöntekijöille

Liite 8. Tietoa tutkimuksesta yksikön ohjaajille

Liite 9. Teemahaastattelurunko

Liite 10. Aineiston analyysikaavio

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

Toimijat		
Tekijä I (Opiskelija)	Etunimi	Sukunimi
	Siin	Ojala
	Osoite	Sähköpostiosoite
		o0ojsi00@students.oamk.fi
	Puhelinnumero	Koulutusohjelma
		Sosiaalialan koulutusohjelma
Tekijä II (Opiskelija)	Etunimi	Sukunimi
	Liisa	Nybacka
	Osoite	Sähköpostiosoite
		o0nyli00@students.oamk.fi
	Puhelinnumero	Koulutusohjelma
		Sosiaalialan koulutusohjelma
Tekijä III (Opiskelija)	Etunimi	Sukunimi
	Osoite	Sähköpostiosoite
	Puhelinnumero	Koulutusohjelma
Toimeksi- antaja I	Organisaation nimi	
	Nuorten Ystävät ry	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Teija Lampinen	Tonkatu 28, 90100 Oulu
	Puhelin	Sähköposti
	0447341909	teija.lampinen@nuorienystavat.fi
Toimeksi- antaja II	Organisaation nimi	
	NUORTEN YSTÄVÄT	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	KARI MATELA	POHJOLANTIE 50 91500 NUUR
	Puhelin	Sähköposti
	044-7341503	kari.matela@nuorienystavat.fi

Toimeksiantaja II	Organisaation nimi	
	Työn ohjaajayhteyshenkilö	Osoite
	Puhelin	Sähköposti
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu I	Yksikön nimi	
	Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Päivi Onkalo	Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu
Puhelin	Sähköposti	
+358 10 27 22910	paivi.onkalo@oamk.fi	
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu II	Yksikön nimi	
	Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Pirkko Pietilä	Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu
Puhelin	Sähköposti	
+358 10 27 22993	pirkko.pietila@oamk.fi	
Oulun seudun ammattikorkeakoulu III	Yksikön nimi	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Puhelin	Sähköposti
Opinneytymisen ohjaus ja vastuu	Vastuu opinneytymisen toteutuksesta ja tulosten seurasta on Tekijällä. Ammatillinen koulutus vastuu rajoittuu opinneytymisen toteutumiseen ohjauksessa.	
	Toimeksiantaja sitoutuu antamaan Tekijälle käytössä olevien materiaalien ja tekijän tekemien koulutustilaisuuksien lisäksi tarvittavat materiaalit ja välineet sekä ohjauksen opinneytymisen toteutumisen seurantaan ja raportointiin. Jos opinneytymisen toteutuksessa on jokin muu erityinen tekijän tarkoituksena, tiedetään siitä lausunnossa erikseen esillä olevissa osissa.	
Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus	Opinneytymisen toteutumistaan julkisen, lähtökohtaisesti suljetun tiedonvälityksen lisäksi, on opinneytymisen raportit luokiteltava niin, että ne eivät vaurioita osallisuuden säilymistä. Tällä laeusta säädettyä tietosuojalain mukaisesti on jätettävä pois laeusta ja sen sisältö. Opinneytymisen raportointi ammattikorkeakoulun verkkosivusto -sivustoon (http://www.oamk.fi) tai Oulun seudun ammattikorkeakoulun intranet. Opinneytymisen tulokset raportoidaan opinneytymisen valmistuksen yhteydessä.	
	Tekijä, Toimeksiantaja ja Ohjaava opettaja sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinneytymisen toteutuksesta ja tuloksista saatavat tiedot ja luottamukselliset tiedot, ja osakkeet sekä näitä tietoja käyttämättä hyväksyen kolman osapuolen luottamuksellisen tiedon välittämisen oamk.fi -sivustolla.	
II Saanninhalma		
Opinneytymisen aiheytymisen	Nuorten osallisuuden kehittäminen lastensuojelun sijaishuollossa osana Nuorten Ystävien vaikuttavuuden arviointia.	
	Kehittämis-työkäytännön luominen ja toteutus.	
Tutkia nuorten kokemuksia osallisuudesta lastensuojelun sijaishuollossa sekä heidän ideoitaan osallisuuden kehittämiseksi.		

Käsiteltävät asiat	
Teemahaastattelu	
Toimintamallin mukainen opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemiseen	☐ Kyllä ☐ Ei
Oppimisyhteisö on nimetty ohjauksen työelämän seurajaksi	☐ Kyllä ☐ Ei
Toimintamallin mukainen oppimisyhteisön toiminta toiminnassaan	☐ Kyllä ☐ Ei
Lisäksi on otettu oppimisyhteisöä koskevissa 1.3.2013	
Allekirjoitus	Hyväksyn oppimisyhteisön toteutuksen ja ohjauksen Toimijat ja Suunnitelma -kokoissa esitetyllä tavalla.
Päätös 1.2.2013	Ohjauksen osaston johtaja, professori Pirkko Pietari / Pirkko Pietari
Päätös 1.2.2013	Ohjauksen osaston II-alesijoihin Julius Piipponen / Pirkko Pietari
Päätös 20	Ohjauksen osaston III-allekirjoitus
II Sopimusehdot	
Olkoot tulokseen ja muuhun oppimisyhteisöön liittyvään aineistoon, lähteisiin ja sovelluksiin	<p>Välillä A, B, C ja D</p> <p>A.1 Käyttösuojan laajuus (ei muunneltavissa) Tällä sopimuksella käyttösuojan laajuus on oppimisyhteisön Toimijat (Tilastot)</p> <p>Tällä ja sen osalla Toimintamallin mukainen käyttösuojan laajuus on rajoitettu ja se on otettava huomioon. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p> <p>Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p> <p>B Käyttösuojan laajuus (ei muunneltavissa) Tällä sopimuksella käyttösuojan laajuus on oppimisyhteisön Toimijat (Tilastot)</p> <p>Tällä ja sen osalla Toimintamallin mukainen käyttösuojan laajuus on rajoitettu ja se on otettava huomioon. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p> <p>Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p> <p>C Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p> <p>Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p> <p>D Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p> <p>Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan. Toimintamallin mukainen oppimisyhteisö on otettava huomioon sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan ja sen osalla, joka liittyy oppimisyhteisön toimintaan.</p>

Hei.

Haluaisimme haastatella sinua tutkimustamme varten. Tutkimukseen osallistumalla olet mukana kehittämässä Nuorten Ystävien sijaishuoltoa. Haastattelussa olemme kiinnostuneita kuulemaan sinun kokemuksiasi sijaishuollosta. Tarkoituksena on tutkia osallisuutta ja sen kehittämistä sijaishuollossa. Kaikki kertomasi kokemukset ovat arvokkaita. Haastattelu on yksilöhaastattelu ja se toteutetaan Pohjolakodin alueella. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja sinulla on oikeus koko tutkimuksen ajan keskeyttää tai peruuttaa tutkimukseen osallistuminen. Tarjoamme osallistuneille nuorille tutkimuksen valmistuttua herkutteluhetken. Järjestämme herkut Pohjolakodin tiloihin ja voimme samalla esitellä nuorille tutkimuksen tuloksia.

Olemme tutkijoina vaitiolovelvollisia. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja tutkimuksen raportista ei käy ilmi, että sinä olet osallistunut tutkimukseen. Kaikki tutkimusmateriaali hävitetään raportin valmistuttua. Teemme tutkimuksen opinnäytetyönämme yhteistyössä Nuorten Ystävien kanssa.

Suostun tutkimushaastatteluun_____

En suostu tutkimushaastatteluun_____

Nimi:

Paikka ja päivämäärä:

Allekirjoitus:

Kiitos osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijat Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

Hei.

Haluaisimme haastatella lastanne tutkimustamme varten. Tutkimukseen osallistumalla lapsenne on mukana kehittämässä Nuorten Ystävien sijaishuoltoa. Haastattelussa olemme kiinnostuneita kuulemaan lapsenne kokemuksia sijaishuollosta. Tarkoituksena on tutkia osallisuutta ja sen kehittämistä sijaishuollossa. Haastattelu on yksilöhaastattelu ja se toteutetaan Pohjolakodin alueella. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja lapsellasi on oikeus koko tutkimuksen ajan keskeyttää tai peruuttaa tutkimukseen osallistuminen. Tarjoamme osallistuneille nuorille tutkimuksen valmistuttua herkutteluhetken. Järjestämme herkut Pohjolakodin tiloihin ja voimme samalla esitellä nuorille tutkimuksen tuloksia.

Olemme tutkijoina vaitiolovelvollisia. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja tutkimuksen raportista ei käy ilmi, että lapsesi osallistunut tutkimukseen. Kaikki tutkimusmateriaali hävitetään raportin valmistuttua. Pyydämme palauttamaan kirjeen oheisessa vastauskuoressa _____ mennessä. Teemme tutkimuksen opinnäytetyönämme yhteistyössä Nuorten Ystävien kanssa. Lisätietoja Nuorten Ystävien yhteyshenkilöltä: Teija Lampinen puh: 0447341909, sähköposti: teija.lampinen@nuortenystavat.fi, sekä tutkijoilta sähköpostilla: osallisuus.tutkimus@gmail.com

Lastani _____

saa haastatella tutkimusta varten_____

ei saa haastatella tutkimusta varten_____

Paikka ja päivämäärä:

Allekirjoitus:

Kiitos osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijat Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

Hei.

Haluaisimme haastatella _____ tutkimustamme varten. Tutkimukseen osallistumalla hän on mukana kehittämässä Nuorten Ystävien sijaishuoltoa. Haastattelussa olemme kiinnostuneita kuulemaan nuoren kokemuksia sijaishuollosta. Tarkoituksena on tutkia osallisuutta ja sen kehittämistä sijaishuollossa. Haastattelu on yksilöhaastattelu ja se toteutetaan Pohjolakodin alueella. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja nuorella on oikeus koko tutkimuksen ajan keskeyttää tai peruuttaa tutkimukseen osallistuminen. Tutkimukseen osallistuneet nuoret saavat haastattelun jälkeen elokuvalipun kiitoksena osallistumisesta.

Olemme tutkijoina vaitiolovelvollisia. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja tutkimuksen raportista ei käy ilmi ketkä ovat osallistuneet tutkimukseen. Kaikki tutkimusmateriaali hävitetään raportin valmistuttua. Pyydämme palauttamaan kirjeen oheisessa vastauskuoressa _____ mennessä. Teemme tutkimuksen opinnäytetyönämme yhteistyössä Nuorten Ystävien kanssa. Lisätietoja Nuorten Ystävien yhteyshenkilöltä: Teija Lampinen puh: 0447341909, sähköposti: teija.lampinen@nuortenystavat.fi, sekä tutkijoilta sähköpostilla: osallisuus.tutkimus@gmail.com

saa haastatella tutkimusta varten _____

ei saa haastatella tutkimusta varten _____

Paikka ja päivämäärä:

Allekirjoitus:

Kiitos osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijat Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

Teemme tutkimusta Pohjolakodin nuorten osallisuudesta sijaishuollon aikana. Olemme kiinnostuneita sinun kokemuksistasi. Teemme tutkimuksen yhteistyössä Nuorten Ystävien kanssa. Toteutamme tutkimuksen teemahaastatteluna. Haastattelu koostuu sijaishuollon arkeen liittyvistä teemoista. Toteutamme haastattelut Pohjolakodin tiloissa yksiköiden ja sinun arkeesi sopivalla aikataululla. Haastattelun teemat ovat: suunnitelmien laadinta ja toteuttaminen/neuvonpito, asiantuntijaverkosto/henkilöstö, arki ja huolenpito, itsenäistyminen ja tulevaisuus.

Osallisuudella tarkoitamme mm. mahdollisuuksiasi tehdä omia valintoja, saada tietoa sinua koskevista asioista, vaikuttaa omaan arkeesi, ilmaista itseäsi omassa yksikössäsi ja saada tarvittaessa apua ja tukea itsesi ilmaisemisessa sekä mahdollisuuksiasi tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Teemme tutkimuksen opinnäytetyönämme. Opinnäytetyömme julkaistaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseuksessa. Haastattelun jälkeen annamme sinulle elokuvalipun kiitoksena osallistumisestasi. Tutkimus valmistuu syksyn 2013 aikana.

Lisätietoja tutkimuksesta voi kysyä Nuorten Ystävien yhteistyöhenkilöltä Teija Lampiselta puh: 0447341909, sähköposti: teija.lampinen@nuortenystavat.fi, sekä tutkijoilta sähköpostilla: osallisuus.tutkimus@gmail.com. Vastaamme mielellämme kaikkiin kysymyksiisi.

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijat Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

Teemme tutkimusta nuorten osallisuudesta omaan lastensuojeluprosessiinsa yhteistyössä Nuorten Ystävien kanssa. Haastattelemme Pohjolakodin sijaishuollon yksiköissä asuvia nuoria heidän arkeensa liittyvistä teemoista. Toteutamme haastattelut Pohjolakodin tiloissa yksiköiden ja nuorten arkeen sopivilla aikatauluilla. Haastattelun teemat ovat: suunnitelmien laadinta ja toteuttaminen/neuvonpito, asiantuntijaverkosto/henkilöstö, arki ja huolenpito, itsenäistyminen ja tulevaisuus. Teemarunko on tämän kirjeen liitteenä.

Analysoimme aineistoa perustuen niihin asioihin, jotka kertovat nuorten osallisuudesta omaan lastensuojeluprosessiin sijaishuoltonsa aikana Pohjolakodissa. Osallisuudella tarkoitamme mm. nuoren mahdollisuutta tehdä omaa prosessia koskevia valintoja, saada tietoa itseään koskevista asioista, vaikuttaa omaan lastensuojeluprosessiinsa, ilmaista itseään lastensuojelun sijaishuollossa ja saada tarvittaessa apua ja tukea itsensä ilmaisemisessa sekä tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Teemme tutkimuksen opinnäytetyönämme. Opinnäytetyömme julkaistaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseuksessa. Tutkimukseen osallistuneet nuoret saavat haastattelun jälkeen elokuvalipun kiitoksena osallistumisesta. Tutkimus valmistuu syksyn 2013 aikana.

Lisätietoja tutkimuksesta voi kysyä Nuorten Ystävien yhteistyöhenkilöltä Teija Lampiselta puh: 0447341909, sähköposti: teija.lampinen@nuortenystavat.fi, sekä tutkijoilta sähköpostilla: osallisuus.tutkimus@gmail.com. Vastaamme mielellämme kaikkiin kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijat Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

Teemme tutkimusta nuorten osallisuudesta omaan lastensuojeluprosessiinsa yhteistyössä Nuorten Ystävien kanssa. Haastattelemme Pohjolakodin sijaishuollon yksiköissä asuvia nuoria heidän arkeensa liittyvistä teemoista. Toteutamme haastattelut Pohjolakodin tiloissa yksiköiden ja nuorten arkeen sopivilla aikatauluilla. Haastattelun teemat ovat: suunnitelmien laadinta ja toteuttaminen/neuvonpito, asiantuntijaverkosto/henkilöstö, arki ja huolenpito, itsenäistyminen ja tulevaisuus. Teemarunko on liitteenä.

Analysoimme aineistoa perustuen niihin asioihin, jotka kertovat nuorten osallisuudesta omaan lastensuojeluprosessiin sijaishuoltonsa aikana Pohjolakodissa. Osallisuudella tarkoitamme mm. nuoren mahdollisuutta tehdä omaa prosessia koskevia valintoja, saada tietoa itseään koskevista asioista, vaikuttaa omaan lastensuojeluprosessiinsa, ilmaista itseään lastensuojelun sijaishuollossa ja saada tarvittaessa apua ja tukea itsensä ilmaisemisessa sekä tehdä itsenäisiä päätöksiä. Olemme tutkijoina vaitiolovelvollisia. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja tutkimuksen raportista ei käy ilmi kuka tutkimukseen on osallistunut. Kaikki tutkimusmateriaali hävitetään raportin valmistuttua.

Teemme tutkimuksen opinnäytetyönämme. Opinnäytetyömme julkaistaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseuksessa. Tutkimukseen osallistuneet nuoret saavat haastattelun jälkeen elokvalipun kiitoksena osallistumisesta. Tutkimus valmistuu syksyn 2013 aikana.

Lisätietoja tutkimuksesta voi kysyä Nuorten Ystävien yhteystyöhenkilöltä Teija Lampiselta puh: 0447341909, sähköposti: teija.lampinen@nuortenystavat.fi, sekä tutkijoilta sähköpostilla: osallisuus.tutkimus@gmail.com. Vastaamme mielellämme kaikkiin kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijat Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

Teemme tutkimusta nuorten osallisuudesta omaan lastensuojeluprosessiinsa yhteistyössä Nuorten Ystävien kanssa. Haastattelemme Pohjolakodin sijaishuollon yksiköissä asuvia nuoria heidän arkeensa liittyvistä teemoista. Toteutamme haastattelut Pohjolakodin tiloissa yksiköiden ja nuorten arkeen sopivilla aikatauluilla. Haastattelun teemat ovat: suunnitelmien laadinta ja toteuttaminen/neuvonpito, asiantuntijaverkosto/ henkilöstö, arki ja huolenpito, itsenäistyminen ja tulevaisuus.

Analysoimme aineistoa perustuen niihin asioihin, jotka kertovat nuorten osallisuudesta omaan lastensuojeluprosessiin sijaishuoltonsa aikana Pohjolakodissa. Osallisuudella tarkoitamme mm. nuoren mahdollisuutta tehdä omaa prosessia koskevia valintoja, saada tietoa itseään koskevista asioista, vaikuttaa omaan lastensuojeluprosessiinsa, ilmaista itseään lastensuojelun sijaishuollossa ja saada tarvittaessa apua ja tukea itsensä ilmaisemisessa sekä tehdä itsenäisiä päätöksiä. Olemme tutkijoina vaitiolovelvollisia. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja tutkimuksen raportista ei käy ilmi kuka tutkimukseen on osallistunut. Kaikki tutkimusmateriaali hävitetään raportin valmistuttua.

Teemme tutkimuksen opinnäytetyönämme. Opinnäytetyömme julkaistaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseuksessa. Tutkimukseen osallistuneet nuoret saavat haastattelun jälkeen elokvalipun kiitoksena osallistumisesta. Tutkimus valmistuu syksyn 2013 aikana.

Lisätietoja tutkimuksesta voi kysyä Nuorten Ystävien yhteystyöhenkilöltä Teija Lampiselta puh: 0447341909, sähköposti: teija.lampinen@nuortenystavat.fi, sekä tutkijoilta sähköpostilla: osallisuus.tutkimus@gmail.com. Vastaamme mielellämme kaikkiin kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin,

sosionomiopiskelijat Liisa Nybacka ja Siiri Ojala

1. Suunnitelmien laadinta ja toteuttaminen/Neuvonpito
 - mitä suunnitelmia laadittu, ketkä olivat läsnä laadittaessa, kuka asetti tavoitteet
 - suunnitelman sisältö ja keskittyminen nuorelle tärkeisiin asioihin
 - miten palveluista ja tukimuodoista päätettiin, miten yhteydenpidosta päätettiin
 - suunnitelma suhteessa yksilöllisiin tarpeisiin
 - mikä saa sitoutumaan omaan prosessiin
2. Asiantuntijaverkosto/ Henkilöstö
 - keneltä saa tietoa itseä koskevista asioista, kenen kanssa voi puhua omista asioista
 - sosiaalityöntekijän tavoitettavuus
 - tuleeko nuori tarpeeksi hyvin kuulluksi ja ymmärretyksi → mitä työntekijät voisivat tehdä, jotta nuori tulisi paremmin kuulluksi ja ymmärretyksi
 - yksilöllinen kohtaaminen
3. Arki ja huolenpito
 - ihmissuhteet ja yhteydenpito
 - ympäristö ja siihen vaikuttaminen
 - koulutus ja siihen vaikuttaminen
 - harrastusmahdollisuudet
 - ajankäyttö ja vapaa-aika (päivä/viikko-ohjelmaan vaikuttaminen), käyttövarat ja niiden käyttäminen
4. Itsenäistyminen ja tulevaisuus
 - odotukset, toiveet ja mahdollisuudet
 - sijaishuollosta saatava tuki

Alaluokat

Yläluokat

Päälukat

